

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Fenomén smrti v islámu a v křesťanství

Sabina Fejsáková

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Fenomén smrti v islámu a křesťanství

Sabina Fejsáková

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar DEMJANČUKOVÁ, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí této práce paní Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc. za pomoc, velkou trpělivost, cenné rady a vstřícnost. Dále bych také chtěla poděkovat panu děkanu římskokatolické církve, Josefu Čermákovi, za laskavé poskytnutí rozhovoru a poučení. V neposlední řadě patří také velký dík muslimské obci, a především panu šajchovi Václavu Černému za ochotu a cenné informace.

Obsah

1	Úvod	1
2	Islám	3
2.1	Posmrtný život	3
2.2	Individuální eschatologie – malé zmrtvýchvstání	3
2.2.1	Anděl smrti a duše	4
2.2.2	Barzakh	5
2.3	Ráj (Genne)	7
2.3.1	Vzhled ráje	8
2.4	Peklo	9
2.4.1	Vzhled pekla	10
2.4.2	Tresty a utrpení	10
2.4.3	Pekelné bytosti	11
2.5	Kolektivní eschatologie	12
2.5.1	Znamení	12
2.5.1.1	Velká znamení	13
2.5.1.1.1	Vpád Al-Mahdího	13
2.5.1.1.2	Zjevení Antikrista a návrat Ježíše Krista	14
2.5.1.1.3	Příchod kmenů Gog a Magog (Jádžudž wa Mádžúdž)	15
2.5.1.1.4	Zvíře	16
2.5.1.1.5	Zánik islámu	16
2.5.2	Den posledního soudu	16
3	Křesťanství	20
3.1	Individuální eschatologie	20
3.1.1	Prostor Hádes	20
3.2	Nebe	21
3.2.1	Vzhled nebes	21

3.3	Peklo	23
3.3.1	Vzhled pekel	23
3.3.2	Ježíšův sestup do pekel	25
3.4	Kolektivní eschatologie	26
3.4.1	Znamení	27
3.4.1.1	Zjevení Janovo	27
3.4.1.2	Příchod Antikrista a příchod Ježíšův	27
3.4.2	Poslední soud	28
3.4.3	Vize obnovy světa	29
4	Komparace	30
4.1	Posmrtný život	30
4.2	Oblast nebes/ráje	31
4.3	Oblast pekel	32
4.4	Kolektivní eschatologie	33
4.4.1	Den posledního soudu	33
4.5	Shrnutí	35
5	Závěr	36
6	Seznam použité literatury a pramenů	39
7	Resume	41

1 Úvod

Smrt představuje fenomén, který je nevyhnutelně spjat s populací od počátku věků. Existuje nespočet různorodých názorů či hypotéz vztahujících se k této problematice, které zcela jistě a konkrétně vykreslují veškeré události probíhající po skonání člověka. S fenoménem smrti je též silně spjata apokalyptická vize, jež je lidem známa především z nynějších dominujících monoteistických náboženství – islámu, křesťanství atd. Téměř každý jednotlivec, byť ateista, vnímá smrt jako cosi záhadného, jelikož není zcela jasné, co se nachází na „onom světě“.

V dnešní době jsou islám a křesťanství zcela aktuálním tématem, zvláště tedy prvně jmenované, které na sebe upozornilo zejména skrze extremisty – proto jej většina Evropanů vnímá zcela negativně. Islám však není agresivním či znepráteleným náboženstvím vůči ostatním vírám. Jedná se o styl života, který člověk přijal a šířil se s ním – což ostatně platí také u ostatních náboženství. Křesťanství jakožto druhý komparační pól bylo zvoleno z důvodu největšího počtu věřících v České republice. Tato bakalářská práce s názvem Fenomén smrti v islámu a v křesťanství se z hlediska problematiky smrti zaměří na pohled náboženský, jenž nastíní smrt v aspektech již zmiňovaných monoteistických náboženství – v islámu a v křesťanství. Cílem práce je tedy za pomoci metody deskripce nastínit pojetí smrti v islámu a v křesťanství a poté prostřednictvím komparace vymezit shody, podobnosti či rozdíly v již zmiňovaném fenoménu.

První kapitola bude zprvu věnována oblasti islámu. Jako dominantní větev bude v tomto ohledu brána oblast sunnitského islámu, jakožto nejrozšířenější odnož tohoto náboženství. V první kapitole tedy nejdříve proběhne charakteristika individuální eschatologie, což je zdlouhavý proces plný zkoušek, kterým prochází každý muslim ihned po skonání. Po tomto úkonu dojde k upřesnění a k charakteristice oblastí ráje a nebes, jelikož se tyto dva prostory značně odlišují. Poté proběhne vyložení negativního prostoru pekla, přičemž bude vytyčeno několik druhů trestů, které probíhají v muslimském pekle, a to včetně osvětlení problematiky pekelných bytostí či rozdělení pekla na několik zvláštních částí. Poslední část této kapitoly bude zahrnovat den posledního soudu, přičemž bude upřesněn a vyložen přesný průběh této události, a to například včetně znamení, která dnu zúčtování předcházejí. Nedílnou součástí bude představovat také nastínění samotného konce islámu jakožto náboženství.

Druhá kapitola se zaměří na oblast křesťanství, což je náboženství, které je Evropanům daleko blíže než zmiňovaný islám. Jako dominanta křesťanství bude zde uchopena větev katolická, jelikož se jedná obecně o nejrozšířenější odnož v České republice. Rozložení podkapitol křesťanství bude tedy shodné s podkapitolami týkajícími se islámu. Zprvu tedy proběhne nastínění individuální eschatologie, kde bude věnována pozornost prostoru Hádes, který znamenal pro křesťany, zejména v minulosti, klíčový aspekt. Poté bude následovat podkapitola nebes a ráje, přičemž bude nutno znovu ujasnit významy těchto pojmů, a to především kvůli upřesnění prostoru, ve kterém duše ctnostné po smrti sídlí. V návaznosti na již zmiňovaný Hádes bude podkapitola věnující se peklu zahrnovat Ježíšův sestup do pekel, který značně ovlivnil osud oblasti Hádu. Poslední podkapitola vztahující se ke křesťanství bude zahrnovat kolektivní eschatologii, jako tomu bylo v předchozí kapitole týkající se islámu. Z této perspektivy bude využito zejména Zjevení Janova, které konkrétně nastiňuje samotný průběh této události. Důležitou část bude také představovat vize obnovy světa, kterou křesťanství uznává.

Poslední kapitola bude obsahovat komparaci, jejíž prostřednictvím autorka charakterizuje rozdílnosti, shody či částečné shody mezi islámem a křesťanstvím, a to z hlediska všech vytyčených bodů, které byly zmíněny. V neposlední řadě nastíní autorka celkové kratší shrnutí zjištěných informací.

Autorka této práce využije veškeré dostupné teoretické prameny a také zdroje z oblasti praxe, jelikož se jí dostalo možnosti o tomto tématu poreferovat se zasvěcenými jedinci – se šajchem Václavem Černým a s děkanem římskokatolické církve Josefem Čermákem. Jak již bylo naznačeno, pro vypracování této práce bude využito především metody deskripce, interpretace, analýzy a zejména metody komparace, pomocí nichž budou zjištěny klíčové informace pro tuto bakalářskou práci. Nelze opomenout také částečné využití strukturovaného rozhovoru, a to zejména v oblasti informací získaných z praktické činnosti, které autorce poskytli zasvěcení jedinci.

Ke zpracování této práce bude využito zejména posvátných knih obou náboženství, dále také sekundární literatury, které je dostatečné množství, jelikož k vytyčenému tématu je možné dohledat též zdroje v anglickém jazyce.

2 Islám

2.1 Posmrtný život

Výraz označující posmrtný život (al-akhra) se v posvátné knize muslimů vyskytuje celkem 113krát, což svědčí o faktu, že islám otázky posmrtného života do jisté míry rozpracovává.¹

Nejprve je nutno zmínit zvláštnost vztahující se ke specifickým znakům muslimského náboženství – dva způsoby, jejichž prostřednictvím opouští duše tělo – jedná se o spánek a smrt.² „*Spánek je vlastně malá smrt, nebo respektive je to dvojče smrti, protože v té fázi vlastně dochází k oddělování duše.*“³ Praktikující muslim pan Václav Černý, který autorce poskytl k problematice rozsáhlý rozhovor, dodává, že je duše schopna opouštět tělo, tedy má možnost cestovat a pobývat v místech u Stvořitele. Disponuje také vlastností okamžitého a rychlého návratu zpět do těla.⁴ Z těchto důvodů je pro muslimy typické označení spánku „malá smrt“.⁵

„*V islámské tradici je možné rozlišovat mezi individuální a kolektivní eschatologií. Individuální eschatologie se zabývá obdobím, které nastane okamžikem smrti a trvá až do dne posledního soudu.*“⁶ Nutno zmínit, že akt malého zmrtvýchvstání, které nastává ihned po smrti a jenž předchází konečnému vzkříšení, se odehrává přímo v hrobě zemřelého.⁷

2.2 Individuální eschatologie – malé zmrtvýchvstání

Muslimové věří, že je možné během umírání vlastní duši uzříť – duše má disponovat neurčitým tvarem, konkrétní podoba tedy není muslimům známa.⁸ Konečný stav života lidé jednoznačně poznají: „*Když duše odchází, tak má stoupat ke krku, k hrdlu.*“⁹ Tento proces je chápán v této konečné fázi jako nevratný, člověk se z hranice smrti již živý nevrátí.¹⁰ Důležité jsou momenty těsně před úmrtím, jelikož do té doby, než začne duše stoupat směrem ke krku, je umírajícímu umožněno prosit o odpuštění za

¹ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 103.

² MALECKÁ, Jana. *Narození, svatba a pohřeb v sunnitském islámu*, s. 164.

³ Rozhovor s Václavem Černým, muslimským šajchem. Praha 27. 11. 2018. Dále jen: Rozhovor s Václavem Černým.

⁴ Rozhovor s Václavem Černým.

⁵ MALECKÁ, Jana. *Narození, svatba a pohřeb v sunnitském islámu*, s. 164.

⁶ Ibid., s. 164.

⁷ PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Slovník judaismus, křesťanství, islám*, s. 459.

⁸ Rozhovor s Václavem Černým.

⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁰ Rozhovor s Václavem Černým.

učiněné hříchy.¹¹ Jakmile nastává stoupání duše směrem k hrdlu, dochází k příchodu anděla smrti a jeho pomocníků – tento proces výstupu duše se stává nevratným a člověk zemře.¹²

2.2.1 Anděl smrti a duše

Duši muslima oddělí od těla anděl smrti jménem Azrá'íl.¹³ V islámské tradici bývá Azrá'íl zobrazován se dvěma očima – jedno se nachází na tváři a druhé na šíji.¹⁴ Po příchodu anděla smrti a jeho pomocníků budou mít hříšné duše vyděšené, ohybné výrazy, duše dobré naopak hezkou podobu, aby mohly být anděly poznány a uklidněny.¹⁵ Pan Černý však zdůrazňuje, že si muslimští badatelé nejsou zcela jisti pojmenováním anděla smrti, tedy jménem Azrá'íl. Jedna z možných hypotéz je, že se jednalo spíše o pojmenování nejvyššího satana.¹⁶

Klíčový aspekt má charakter duše člověka, konkrétně povaha skutků, jichž se duše dopustila během pozemského života. Z hlediska zesnulého je značně důležité, zda disponoval duší hříšnou, či zbožnou a poslušnou vůči Bohu. Celý proces posmrtného života je touto skutečností řízen: „*Duše může být brána dvěma způsoby.*“¹⁷ Pokud byl člověk za svého života dobrý a žil dobrým životem, dojde k vytažení duše bez bolesti. Lze to přirovnat ke kapce stékající po sklenici. Pokud však byl člověk za svého života přímým opakem, tedy zlý a špatný – v tomto případě jsou myšleny opravdové extrémy, jako například konání genocid či velké zločiny – vytahování duše bude velmi bolestivé. Tato bolest se dá přirovnat k vytahování trnu ze zplstnatělé vlny.¹⁸

Bez ohledu na povahu duše dojde ke stoupání vzhůru, a to skrz vesmíry.¹⁹ „*In some accounts, it is the angel Gabriel who accompanies the ascending soul.*“²⁰ Pokud stoupá duše zbožná, shromáždí se okolo ní andělé. Vystoupá přes vesmíry až ke Stvořiteli. Na tomto místě ji budou uklidňovat duchovní bytosti a nazývat ji těmi nejkrásnějšími jmény.²¹ Poté přikáže Bůh přinesení knihy, jejíž tvorba probíhala během pozemského života

¹¹ Rozhovor s Václavem Černým.

¹² Rozhovor s Václavem Černým.

¹³ MALECKÁ, Jana. *Narození, svatba a pohřeb v sunnitském islámu*, s. 164.

¹⁴ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 103.

¹⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁶ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁸ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

²⁰ *V některých úvahách je to anděl Gabriel, kdo doprovází duši na vzestupu.* – AFSARUDDIN, Asma. *Death, Resurrection, and Human Destiny in the Islamic Tradition*. In: WILLIAMS, Rowan. *Death, Resurrection, and Human Destiny: Christian and Muslim Perspectives*, s. 45.

²¹ Rozhovor s Václavem Černým.

muslima. A následně nařídí její uložení ke knihám zbožných lidí, které má u sebe na vysokém místě. Duše je poté navracena zpět do těla.²² Tato ctnostná duše bude disponovat krásným a čistým oblečením.²³

V opačném případě, u člověka hříšného, se pokoušejí andělé vynést duši do výšin. Nebudou však vpuštěni do následujícího nebe a duše bude svržena zpět dolů na zem.²⁴ Taková duše bude oděna do zapáchajícího roucha a lidé jí budou pohrdat, jelikož nečinila nic dobrého za svého života na zemi.²⁵

Podle muslimských tradic existuje mnoho variant z hlediska doprovázení duší na onom světě. Například anonymní dílo *The Book of the Circumstances of the Resurrection*²⁶ zmiňuje ihned po vynětí duše dva či dokonce čtyři anděly v bílém rouchu a se zářivými tvářemi. Tito andělé donášejí mrtvému tekutinu sladce vonící, jež je určena k balzamování, a také oblečení, do kterého zesnulého posléze zabalí.²⁷ Stoupání duše směrem k Bohu je shodné s již zmiňovaným procesem, avšak Bůh zde zapisuje jména zbožných duší do zvláštního registru.²⁸

2.2.2 Barzakh

Po celém předchozím procesu nastává fáze barzakh, jež byla chápána učenci²⁹ „...jako stav odkladu mezi fyzickou smrtí a všeobecným vzkříšením.“³⁰ Lze říci, že se jedná o střední stav mezi aktem zmrtnýchvstání a smrtí, jenž je sloučen s tělesným vzkříšením.³¹ S tímto zvláštním mezidobím,³² o němž pojednává Korán jako o překážce,³³ bývají spojeny jisté představy o výsledku anděly.³⁴ „Barzakh se týká kohokoliv, jakýchkoliv lidských bytostí, ať byli pohřbeni, nebo se nechali rozptýlit, nebo byli spáleni, nebo utonuli.“³⁵ Muslimská tradice uvádí dva anděly přicházející za duší zesnulého, nazývají se Munkar a Nakir. Jsou celí černí, s modrýma očima a pokládají zesnulému tři důležité otázky

²² MALECKÁ, Jana. *Narození, svatba a pohřeb v sunnitském islámu*, s. 165.

²³ Rozhovor s Václavem Černým.

²⁴ MALECKÁ, Jana. *Narození, svatba a pohřeb v sunnitském islámu*, s. 166.

²⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

²⁶ *Kniha o okolnostech vzkříšení*.

²⁷ AFSARUDDIN, Asma. Death, Resurrection, and Human Destiny in the Islamic Tradition. In: WILLIAMS, Rowan. *Death, Resurrection, and Human Destiny: Christian and Muslim Perspectives*, s. 45.

²⁸ *Ibid.*, s. 45.

²⁹ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 103-104.

³⁰ *Ibid.*, s. 104.

³¹ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 28.

³² *Ibid.*, s. 28.

³³ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 104.

³⁴ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 28.

³⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

vztahující se k duši.³⁶ V tomto okamžiku jsou duše a tělo stále v syntéze.³⁷ Otázky představují velmi zásadní aspekt a odpovědi tázaného jsou velmi důležité. Znějí: „*Kdo je tvůj bůh?*“, „*Kdo je tvůj prorok?*“ a „*Jaká je tvá víra?*“³⁸. Duše by měla označit Alláha za svého boha, Muhammada jako svého proroka a islám jako víru.³⁹

„*Pokud jsou odpovědi uspokojivé, pobyt mrtvého v barzakhu se stává příjemným zážitkem. Hrob bude osvětlen, rozměry se sedmdesátkrát zvětší. V těchto snesitelnějších podmínkách budou mrtví spát až do všeobecného vzkříšení, kdy se znovu sjednotí se svými hmotnými těly.*“⁴⁰ Aby nebyl člověk v hrobě osamocený, dostane se mu krásné bytosti, jež bude zesnulému společníkem. Její vzhled bude symbolizovat dobrou práci a skutky, které vykonal jedinec během pozemského života.⁴¹

Avšak v opačném případě, pokud jsou odpovědi nesprávné, se začne hrob zmenšovat, mrtvému jsou rozdracena žebra a nestvůra bez zraku, sluchu a řeči jej bude trýznit bičem ze železa. Bestie nevnímá nářky a prosby trestaného, jelikož nedisponuje již zmíněnými smysly.⁴² Tomuto jedinci též náleží společník v hrobě, a to v podobě bytosti, která bude se zesnulým soupeřit. Tato bytost tedy symbolizuje vše špatné, co člověk za svého života vykonal.⁴³

Islám zastává názor, že již v hrobě lze dosáhnout částečné odměny či částečného trestu.⁴⁴ Andělský výslech je značně individuální záležitost a předchází dnu posledního soudu. Tomuto výslechu se však mohou vyhnout tzv. šahídové⁴⁵ ocitající se po smrti ihned v ráji.⁴⁶ „*Nejvyšší stupeň mučednictví je člověk, který řekne slovo pravdy u nespravedlivého panovníka a ten ho za to zabije.*“⁴⁷ Avšak toto nejsou jediní vyvolení, kteří se ocitnou přímo v ráji. Je možné, že tento okamžitý přechod do ráje platí také pro mladistvé či pro ty, kterým se nedostalo žádného poselství⁴⁸, nebo pro blázny.⁴⁹

³⁶ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 104.

³⁷ GOPAL, Jaya. *Islám: Historicko-kritická studie*, s. 197.

³⁸ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 104.

³⁹ *Ibid.*, s. 104.

⁴⁰ *Ibid.*, s. 104.

⁴¹ Rozhovor s Václavem Černým.

⁴² MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 104.

⁴³ Rozhovor s Václavem Černým.

⁴⁴ Rozhovor s Václavem Černým.

⁴⁵ šahíd – hrdina padlý v boji či mučedník, v doslovném znění svědek, který obětoval svůj život pro islám. OSTRÁNSKÝ BRONISLAV. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 242.

⁴⁶ MALECKÁ, Jana. *Narození, svatba a pohřeb v sunnitském islámu*, s. 167.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 167.

⁴⁸ Poselství v tom smyslu, že nebyli obeznámeni s určitými zákazy či zákony. Rozhovor s Václavem Černým.

⁴⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

2.3 Ráj (Genne⁵⁰)

Do ráje mohou vstoupit naprosto všichni, a to bez ohledu na vyznání.⁵¹ Důležitý aspekt představuje rozdíl mezi pojmem nebe a ráj. Pojmem nebe se rozumí tzv. vesmíry, které stvořil Alláh. Je jich celkem sedm. Nad sedmým nebem se nachází zvláštní voda a přímo nad ní sídlí Stvořitel.⁵² Také ráj stvořil Bůh, avšak ten se nachází mimo vesmíry.⁵³

Ráj je však určen pouze lidem věřícím a poslušným vůči Alláhovi. Člověk by měl být vděčný Bohu, děkovat mu za každý den, být ke všem dobrý, být spravedlivý a nekonat špatné skutky. Pokud člověk konal během svého života špatné i dobré skutky, ale ty dobré převažují, pak se přesto dostane ráje. Větší hříchy budou však člověku odmazávány pouze za pomoci pokání.⁵⁴ O této situaci pojednává též Korán: „*Ti, kteří uvěřili a zbožné skutky konali, a uvěřili v to, co bylo sesláno Muhammadovi – a to pravda je od Boha pocházející – těm Bůh vymaže špatné činy jejich a napraví myšlení jejich.*“ (47:2) Do ráje se mohou dostat také mladiství, jelikož andělští písaři začínají knihu skutků psát až od doby dospívání, a to až do pozdního stáří, kdy člověk začíná ztrácet svobodnou vůli a orientaci.⁵⁵ Andělští písaři jsou celkem dva – Raqib zapisující skutky dobré a Atid skutky špatné.⁵⁶ Oba jsou lidem od narození přiděleni.⁵⁷

Dvě knihy hadíthů⁵⁸ s názvem Al-Sahíh (Správné), jejichž autory jsou Muhammad ibn Ismáíl al-Bucháří a Abú al-Husajn Muslim⁵⁹ nazývají ráj Zahradou, jež mimo jiné disponuje osmi branami a stem úrovní.⁶⁰ „*The highest level of Paradise is called Firdaws, and directly above that is the Throne of God.*“⁶¹ Do prostoru Firdausu se mohou dostat ti nejzbožnější a mučedníci.⁶²

⁵⁰ Rozhovor s Václavem Černým.

⁵¹ Rozhovor s Václavem Černým.

⁵² Rozhovor s Václavem Černým.

⁵³ Rozhovor s Václavem Černým.

⁵⁴ Rozhovor s Václavem Černým.

⁵⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

⁵⁶ MUHAIMIN, A. G. *The Islamic Traditions of Cirebon: Ibadat and Adat Among Javanese Muslims*, s. 42.

⁵⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

⁵⁸ Hadíth představuje rčení či tradici. MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 102.

⁵⁹ FILIU, Jean-Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 23.

⁶⁰ AFSARUDDIN, Asma. *Death, Resurrection, and Human Destiny in the Islamic Tradition*. In: WILLIAMS, Rowan. *Death, Resurrection, and Human Destiny: Christian and Muslim Perspectives*, s. 47.

⁶¹ „*Nejvyšší místo Ráje se nazývá Firdaus a nad ním se nachází trůn boží.*“ AFSARUDDIN, Asma. *Death, Resurrection, and Human Destiny in the Islamic Tradition*. In: WILLIAMS, Rowan. *Death, Resurrection, and Human Destiny: Christian and Muslim Perspectives*, s. 47.

⁶² Rozhovor s Václavem Černým.

2.3.1 Vzhled ráje

I když je ráj detailně charakterizován v Koránu, jedná se pouze o jakousi představu pro věřící:⁶³ „*V ráji je to, co oči neviděly. Nepřišlo to vůbec lidem na mysl, že by něco takového mohlo být. (...) Je to mimo hranice našeho chápání.*“⁶⁴ Muslimský ráj je charakterizován jako nádherné místo složené z drahých kovů a drahokamů. Nedílnou součástí tvoří zdi ze zlatých a stříbrných cihel a místo malty je zakomponováno pižmo. Zemi pokrývá šafrán, na němž jsou rozhozeny perly a rubíny. Veškeré požadavky, přání či tužby se zde stávají skutečností, nic není v ráji nemožné.⁶⁵

V těchto místech se dále nachází dvě tmavě zelené zahrady se dvěma tekoucími prameny. Zraje zde ovoce, jako například granátová jablka, nebo rostou palmy. Na zelených kobercích, (55:64-76) podšitých brokátém, odpočívají lidé, kteří mají všechno ovoce k dispozici. (55:54) V ráji nechybí ani plaché panny střežené ve stanech, (55:70-74) které slouží mužům pro potěšení.⁶⁶ Ženy zde také mohou mít své protějšky, pokud si je budou přát.⁶⁷

Lidé zde pijí z pohárů s kafrem. (76:5) Jsou zahrnuti radostí a Bůh je odměňuje za to, co vytrpěli během svého pozemského života – obávali se Alláha, dnu posledního soudu, ale přesto byli Bohu zcela věrni. (76:10-12) Slunce zde nepálí a není cítit ani ostrý mráz. Jsou zde jen stromy, které lidem poskytují stín a z nichž je možné již zmíněné ovoce utrhnout a sníst. (76:12-14) V ráji mají jedinci oblečení ušité ze zeleného atlasu a z brokátu, přičemž nedílnou součástí tvoří stříbrné náramky. (76:21) Mezi lidmi dále koluje stříbrné nádobí a poháry ze stříbrného křišťálu – z těchto nádob pijí zázvor z rajského pramene Salsabílu. (76:15-18) Muslimská tradice zmiňuje také název druhého pramene – Kawtharu⁶⁸, „... *jenž má vodu bělejší než mléko, sladší než med a voňavější než pižmo.*“⁶⁹

„*Obraz zahrady rajské, jež přislíbena byla bohabojným: v ní řeky jsou s vodou, jež nezahnívá, a řeky mléka, jehož chuť je neměnná, a řeky vína, jež rozkoší je pijícím a řeky medu očištěného.*“ (47:16/15-17/15) Tento úryvek z Koránu je důkazem existence většího

⁶³ Rozhovor s Václavem Černým.

⁶⁴ Rozhovor s Václavem Černým.

⁶⁵ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 109.

⁶⁶ Rozhovor s Václavem Černým.

⁶⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

⁶⁸ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 109.

⁶⁹ *Ibid.*, s. 109.

množství různorodých řek v ráji. Představa vody bývá pro Araby, již téměř celý život sídlí na poušti, velmi atraktivní.⁷⁰

Věk jedinců v ráji se pohybuje v rozmezí třiceti let, vyššího věku zde lidé nedosahují.⁷¹ Šajch Černý zdůrazňuje, že člověka zde bude těšit všechno, na co se podívá:⁷² „*Vlastně to bude tak, že by měl (...) svým pohledem a myslí ovládat ty předměty, na které se bude dívat. To znamená, že tam může mít svoji manželku, která se uvidí tak, jak jí se to naprosto líbí. Ale on ji bude vidět zase tak, aby se to líbilo jemu. Zrakem bude ten člověk vlastně naprosto šťastný.*“⁷³

V ráji bude naprostý mír a odpočinek, nebude zde žádný stres ani nemoci, nic nebude lidi tížit. Nastane duševní klid.⁷⁴ Největší odměnou bude pro jedince to, když v nich najde Bůh zalíbení, a tak se jim dostane cti uvidět jeho tvář.⁷⁵

V Koránu je ráj popsán podrobnými detaily, a to hlavně vzhledem k zacházení s bohabojnými, poslušnými a věřícími jedinci. Lze do jisté míry tvrdit, že se jedná o prostředek, jenž má člověka nabádat či snad přesvědčit, aby se choval dle norem, a tak se stal vyvoleným a ocitl se na onom překrásném místě.

Pan Černý dodává stručnou definici ráje: „*Bude tam všechno, po čem touží duše.*“⁷⁶

2.4 Peklo

Materiální znázornění pekla, jako tomu bylo u ráje, není v Koránu obsaženo. Avšak utrpení a mučení hříšných je líčeno velmi detailně.

Do pekla vstoupí dva druhy lidí – ti, kteří zde budou navěky a ti, kteří chybovali, aby si zde po určitou dobu odpykali svůj trest.⁷⁷ Nekonečný pobyt v pekle je určen jen dvěma druhům lidí – mušrikům (modloslužebníkům), vyznavačům vícera bohů, a káfírům (nevěrným), odvráceným od muslimského náboženství.⁷⁸

⁷⁰ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 109.

⁷¹ *Ibid.*, s. 110.

⁷² Rozhovor s Václavem Černým.

⁷³ Rozhovor s Václavem Černým.

⁷⁴ Rozhovor s Václavem Černým.

⁷⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

⁷⁶ Rozhovor s Václavem Černým.

⁷⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

⁷⁸ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 112.

2.4.1 Vzhled pekla

Muslimské tradice označují peklo pojmem jáma. Tato oblast bývá složena z několika částí.⁷⁹ V běžné mluvě se pro peklo často užívá označení nár či džahím.⁸⁰ Peklo se skládá ze sedmi sfér a každá z nich má svou bránu.⁸¹ Oblast za první branou nese název Džahannam, druhá se jmenuje Lazá, ve které se nachází modloslužebníci, místo za třetí branou má název al-Hutama, jež je sídlem kmenů Gog a Magog a bezbožných. Peklo za branou čtvrtou se jmenuje as-Sa'ír a je určeno satanům. Do pátého pekla s názvem Saqar spadají nečestní a ti, kteří se nemodlili. Místo za šestou branou s názvem al-Džáhím náleží židům, křesťanům a lidem vyznávajícím zoroastrismus.⁸² Poslední oblast nese název al-Háwija a náleží pokrytcům.⁸³ Představa oblasti pekel je tedy odvíjena od již zmíněných sfér a jedinců, kterým jsou sféry určeny.⁸⁴

2.4.2 Tresty a utrpení

Peklo je opakem ráje, jedince setrvávající v jámě čeká pouze utrpení, mučení a zkáza. Lidem se dostává různých trestů na základě hříchů učiněných během pozemského života.⁸⁵

Z hlediska trestů je možno uvést několik příkladů, jež jsou zmiňovány v posvátné knize muslimů. Korán charakterizuje peklo jako místo pro hříšníky, kteří zde mají k pití pouze hnijící a vroucí vodu. (78:22-26) Důležitou část tvoří strom Zaqqúm, který má plody v podobě hlav satanů⁸⁶ „... po jejich pozření se bezbožníkům začnou vařit vnitřnosti v těle a z úst jim vyšlehne oheň.“⁸⁷ Tento strom roste z nejspodnější části pekla.⁸⁸ Pan Černý dodává, že v pekle bude nepředstavitelná tma a oheň bude sedmdesátinásobných rozměrů oproti ohni na zemi.⁸⁹

Utrpení představuje dále například mučení v podobě spalování kůže – kdykoliv povrch těla hříšníků vyschne, Bůh jej obmění. Odsouzení jsou tedy mučeni opakovaně. (4:59/56) V neposlední řadě je možno zmínit trýznění, při kterém jsou lidé oděni do

⁷⁹ Ibid., s. 111-112.

⁸⁰ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 154.

⁸¹ Ibid., s. 155.

⁸² Zoroastrismus – zakladatelem byl prorok Zoroaster. Jednalo se o náboženství vyskytující se na perském dvoře, a to za vlády Dáreia I. Toto náboženství dodnes přetrvává například v Indii. TURNEROVÁ, K. Alice. *Historie pekla*, s. 22.

⁸³ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 156.

⁸⁴ Ibid., s. 154.

⁸⁵ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 112.

⁸⁶ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 155.

⁸⁷ Ibid., s. 155.

⁸⁸ Ibid., s. 155.

⁸⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

ohnivého oblečení a zavření do železné klece. Na hlavu je jim poté vylévána vařící voda, která rozleptává jejich vnitřnosti. (22:20/19-21) Šajch Černý zdůrazňuje, že v pekle nemá probíhat pouze trestání ohněm, ale také mrazem.⁹⁰

Bůh dále například zvětší těla nevěrníků do obrovských rozměrů, aby trpěli ještě více.⁹¹ „*Budou je kousat škorpióni velcí jako muly a hadi jako velbloudi s obrovskými, dlouhými jazyky, jejich ústa budou zvracet krev a vnitřnosti přetékat ohněm. Uvážnou ve smrdutých řekách plných odporných tvorů.*“⁹²

Jeden z největších trestů je připraven pro pijany⁹³ – což je spojeno s přísným zákazem požívání alkoholu. „*Ti přijdou v soudný den do pekla s poháry přivázanými okolo krku a s tamburínami v rukou. Tak budou ukřižováni na jednom z pekelných stromů. Z úst pijanů přitom bude vycházet takový odporný vinný pach, že ostatní lidé, kteří budou čekat na rozsudek, tím budou velice trpět. Pijani nakonec skončí v ohni a shoří na popel, avšak Bůh je opět stvoří, aby se jejich muka mohla stále opakovat. Nakonec budou přivedeni do pekelného údolí nazvaného Wajl (Běda!), kde budou trpět po tisíc let. Potom začnou křičet k Muhammadovi o pomoc. Prorok Muhammad se teprve tehdy soucitně přimluví za ukončení jejich utrpení.*“⁹⁴ Osud pijanů je důkazem toho, že pekelné utrpení nemusí trvat navěky, ale pouze v tom případě, že byl jedinec muslim.⁹⁵ Toto však není největší trest v pekle: „*Největších trestů se dostává těm, co vlastně byli pokrytci, falešní.*“⁹⁶

2.4.3 Pekelné bytosti

V Koránu je nastíněna postava Iblíse spjatá s touto oblastí, avšak nepředstavuje zde vůdčí či důležitou osobnost.⁹⁷ Iblís je zmiňován zejména v dění ohledně prvního člověka – Adama. Poté, co dal Bůh pokyn andělům k pokloně Adamovi, se Iblís jako jediný vzepřel rozkazu. Za tento čin jej Stvořitel vyhnal a předurčil jeho následovatelům peklo. (17:63/61-65/63) Iblís byl dříve zbožnou duchovní bytostí, ale svým činem byl odsouzen k trestům v pekle.⁹⁸

⁹⁰ Rozhovor s Václavem Černým.

⁹¹ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 112.

⁹² *Ibid.*, s. 112.

⁹³ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 156.

⁹⁴ *Ibid.*, s. 156-157.

⁹⁵ *Ibid.*, s. 157.

⁹⁶ Rozhovor s Václavem Černým.

⁹⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

⁹⁸ Rozhovor s Václavem Černým.

Šajch Černý dodává, že většina lidí je přesvědčena o existenci satanů nebo čertů, kteří v pekle trestají hříšné. Není tomu tak, jelikož se jedná pouze o svobodné bytosti, které disponovaly špatnými vlastnostmi, a tak se jim dostává též pekelných trestů jako lidem.⁹⁹

Zvláštní úkony v pekle mají dvě pekelné bytosti – Hariš a anděl Málík. Málík je strážcem pekel a Hariš je jeho věrným služebníkem. Muslimská tradice nastiňuje Hariše jako bytost zrozenou ze škorpiónů, která má za úkol stahovat hříšníky do pekel.¹⁰⁰

Pan Černý na závěr zdůrazňuje, že místa pekla a ráje jsou určena pro všechny lidi, a to včetně duchovních bytostí.¹⁰¹

2.5 Kolektivní eschatologie

Konkrétní čas dne posledního soudu je muslimům zatajen, avšak Alláh je o příchodu apokalypsy plně informován.¹⁰² Bůh je mimo jiné chápán muslimy také jako Pán soudného dne.¹⁰³

Islámské zmrtvýchvstání je rozděleno na dvě části. Nejprve na předcházející znamení a na poslední Hodinu, která představuje samotný konec světa.¹⁰⁴ Těsně před dnem zmrtvýchvstání upadnou všichni pohřbení do mdlob, do jakéhosi spánku, z něhož nastane opětovné probuzení.¹⁰⁵

2.5.1 Znamení

Znamení předcházejí samotnému dni posledního soudu se rozdělují na malá a na velká znamení.¹⁰⁶ Velká znamení nastávají těsně před soudným dnem. Malá znamení představují sice menší aspekt, ale jejich poměrně velká část se již naplnila:¹⁰⁷ *„Teď je zhruba sto padesát malých znaků, z nichž se asi osmdesát pět procent naplnilo v posledních padesáti letech. To znamená, jsou tam věci, že máme stavět mrakodrapy, ohledně aut, ohledně mobilních telefonů....“*¹⁰⁸ Některé malé znaky se však mohou prolínat se znaky velkými.¹⁰⁹

⁹⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁰⁰ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 155.

¹⁰¹ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁰² FILIU, Jean-Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 15.

¹⁰³ Ibid., s. 16.

¹⁰⁴ Ibid., s. 16.

¹⁰⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁰⁶ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁰⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁰⁸ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁰⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

2.5.1.1 Velká znamení

Celkové pořadí velkých znamení není předem určeno. S touto posloupností je obeznámen jedině Bůh.¹¹⁰

2.5.1.1.1 Vpád Al-Mahdího

Jedno z prvních znamení nastiňuje příchod pánů rozkolu, al-Kahtáního a as-Sufjáního, kteří zapříčiní válku na zemi. Jako jejich soupeř nastupuje postava Al-Mahdího.¹¹¹

Mahdí¹¹² je eschatologická osobnost, která má osvobodit lid od hříchů a zla.¹¹³ Příchodu Mahdího bude předcházet několik událostí, a to zatmění v měsíci ramadánu nebo mračna kobylek. Dojde k vylití řeky Eufrat, jejíž vlny zaplaví město Kúfu a zničí zdi velké mešity. Ohnivá vlaha padne na město Kúfu a na Bagdád.¹¹⁴ Dalším znamením je například vítězství nevěřících a příchod falešných mesiášů.¹¹⁵

Po tom všem nastane příchod Mahdího, jenž se zjeví uvnitř Mekky, a to mezi Kaabou a místem, u něhož se zastavil sám Abrahám, aby pohlédl na Mekku.¹¹⁶ Mahdí odejde z Mekky do Medíny a posléze do Kúfy, aby zničil všechny pokrytecké odpůrce. Bude doprovázen pěti tisíci anděly s archandělem Gabrielem po pravici a archandělem Michaellem po levici.¹¹⁷

Do země přinese rovnost a spravedlnost na sedm či devatenáct let.¹¹⁸ V některých hadíthech je Mahdí líčen detailněji, a to například z hlediska vzhledu, kdy mu je připisováno široké čelo a nápadný nos.¹¹⁹

Vojsko Mahdího bude také hněvivou armádou.¹²⁰ Dosáhnou Iráku, Egypta, Sýrie, či Konstantinopole.¹²¹ V tento moment nastává příchod Antikrista a poté seslání Ježíše Krista na zem.¹²²

---

¹¹⁰ Rozhovor s Václavem Černým.

¹¹¹ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 108.

¹¹² Mahdí – potomek jedenácté generace Muhammada, je mu určeno porazit zlo. FILIU, Jean Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 35.

¹¹³ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 120.

¹¹⁴ FILIU, Jean-Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 33.

¹¹⁵ Ibid., s. 33.

¹¹⁶ Ibid., s. 34.

¹¹⁷ Ibid., s. 34.

¹¹⁸ Ibid., s. 34.

¹¹⁹ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 106.

¹²⁰ FILIU, Jean Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 34.

¹²¹ Ibid., s. 35.

¹²² Ibid., s. 35.

2.5.1.1.2 Zjevení Antikrista a návrat Ježíše Krista

Muslimské hadíthy tradují, že před příchodem Dadždžála (Antikrista) dochází k vpádu třiceti falešných mesiášů, kteří budou předstírat, že jsou Božími vyslanci,¹²³ avšak jejich funkce na zemi nebude tak strašlivá jako příchod a činy jednoho z nich – Antikrista.¹²⁴ Jedná se o falešného mesiáše, jenž svým učením klame lidi.¹²⁵

Příchod Antikrista prý předpověděl sám Muhammad. Dadždžál se zjeví konkrétně mezi Sýrií a Irákem a bude všem lidem rozhlašovat, že je pravý prorok.¹²⁶ Bude částečně oslepený, jelikož neuvidí na pravé oko¹²⁷ „... které bude vypadat jako kulička vína čnící z oční jamky...“.¹²⁸ Mezi očima bude mít poznávací nápis káfir neboli nevěřící.¹²⁹

Příchod Antikrista bude ohlášeno třemi strastiplnými roky. Během prvního roku dojde k zadržení třetiny dešťů, takže nastane pokles úrody, a to také o třetinu. Následující rok bude opět zadržena vláha, avšak o dvě třetiny, a opět se toto zadržení odrazí na úrodě. Během posledního roku je zadrženo veškerý déšť, zemi postihne hlad a sucho. V tento moment nastává příchod Dadždžála se společníky, kteří se budou oddávat radovánkám, tanci a s sebou budou přinášet pití a hromady jídla. Pokušení odolá jen ten, kdo je dostatečně věrný Bohu.¹³⁰

Antikrist nakonec dovrší vládu nad celým světem, ale nepodaří se mu ovládnout posvátná města – Medínu, Mekku, Tars a Jeruzalém.¹³¹ Tato pustošivá vláda potrvá celých čtyřicet dní.¹³²

Po čtyřicetidenní vládě dojde ke krvavému střetu Mahdího a Dadždžála.¹³³ Na tento boj reaguje Bůh sesláním Krista na zem. Ježíš se zeleným turbanem na hlavě bude velet andělské armádě a jeho pohled roztaví Dadždžála jako horký kov.¹³⁴

Ježíšovo sestoupení na zem líčí však hadíthy různorodými způsoby, jako například Sahíh: „*A tak Alláh pošle Mesiáše, syna Marie, který sestoupí na bílý minaret na východě Damašku, oděný bude mít dvoje šafránové šaty a ruce bude mít položeny na křídlech dvou*

¹²³ Ibid., s. 24.

¹²⁴ Ibid., s. 24.

¹²⁵ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 20.

¹²⁶ Ibid., s. 20.

¹²⁷ FILIU, Jean Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 24.

¹²⁸ Ibid., s. 24.

¹²⁹ Ibid., s. 24.

¹³⁰ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 20.

¹³¹ Ibid., s. 20.

¹³² MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 105.

¹³³ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 20.

¹³⁴ Ibid., s. 20.

andělů. Když skloní hlavu, spadnou z ní kapky potu, a když ji zvedne, kapky jako perly po něm potečou. Smrt zasáhne všechny nevěřící, kteří pocítí pach Mesiáše a jeho dech bude mít takový dosah jako jeho pohled. Ježíš bude pronásledovat Antikrista až k bráně Lodu, kde ho zabije.“¹³⁵ Součástí zabití Dadždžála bude také usmrcení všech židů, kteří nekonvertovali k islámu, ale zůstali bezbožní.¹³⁶ Po popravě odvede Ježíš muslimy na horu Túr – z hlediska interpretace je mnoho hypotéz, o kterou horu se jednalo – Olivová hora, hora Gazirim či hora Tábor.¹³⁷ Kristus bude vládnout po čtyřicet let v lásce, štěstí a v blahobytu lidstva.¹³⁸

Z hlediska šíitské tradice se Antikrist objeví pod jménem Al-Dajjál.¹³⁹ Události týkající se osudu Antikrista se shodují v obou odvětvích islámu.¹⁴⁰

Muslimské hadíthy nastiňují mnoho znamení, která předcházejí dnu posledního soudu. Dále lze například zmínit:

2.5.1.1.3 Příchod kmenů Gog a Magog (Jádžudž wa Mádžúdž¹⁴¹)

Jedná se o dva kmeny, jež žijí v bájném pohoří Oáf na konci světa. Tyto dva národy byly od okolního světa odděleny železnou zdí vytvořenou Alexandrem Velikým, která byla často ztotožňována s Velkou čínskou zdí. Během apokalypsy se podaří oběma národům překonat železnou zeď.¹⁴² Gog a Magog poté obklíčí Ježíše a muslimy pod horou Túr.¹⁴³ Obklíčení se náhle začnou modlit k Alláhovi s prosbou o záchranu. Bůh sešle na kmeny hmyz, který je bude štípat do krku tak intenzivně, že do rána lid obou kmenů zemře. Ježíš a muslimové po vítězství sestoupí z hory a poté se opět začnou modlit k Bohu, jelikož ucítí hnilobný zápach mrtvol kmenů. Alláh přivolá ptáky velikosti velbloudů, kteří zneškodní mrtvá těla. Vzápětí je seslán déšť, jenž omyje všechnu zem.¹⁴⁴ Šajch Černý dodává, že národy Gog a Magog mají být specifické svým mongoloidním zjevem.¹⁴⁵

¹³⁵ FILIU, Jean Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 26.

¹³⁶ Ibid., s. 26.

¹³⁷ Ibid., s. 26-27.

¹³⁸ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 106.

¹³⁹ Ibid., s. 105.

¹⁴⁰ Ibid., s. 105.

¹⁴¹ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 96.

¹⁴² Ibid., s. 96.

¹⁴³ FILIU, Jean Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 27.

¹⁴⁴ Ibid., s. 27.

¹⁴⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

2.5.1.1.4 Zvíře

Dále bývá také zmiňován příchod Zvířete ze Safy (jeden z kopců v Mekce), i když bude vytvořen rituální kruh kolem Kaaby muslimy a Kristem.¹⁴⁶ Zvíře bude mít chlupaté uši stejně jako temeno hlavy. Nikdo mu nedokáže uniknout, a dokonce bude umět arabskou řeč.¹⁴⁷ „Zvíře odliší nevěřící od věřících, nechá dotýcnému obličej zářící jako hvězdu, nebo mu označí čelo černým znamením hanebnosti.“¹⁴⁸ Zvíře je mimo jiné nositelem znamení Smrti, přičemž jej snadno rozpozná imám¹⁴⁹ v Mekské mešitě.¹⁵⁰

2.5.1.1.5 Zánik islámu

Z hlediska apokalypsy dojde také k zániku samotného islámu. Zemi začne pustošit Habešan, který chce zničit Kaabu. Ježíš s ním nakonec prohraje bitvu, a dokonce padne. Kristus je posléze pochován vedle Muhammada v Medíně.¹⁵¹

Habešan s vojskem zničí následně posvátnou Kaabu a odnesou ji do Džiddy, kde ji svrhnu do Rudého moře. Tímto činem zaniká islám, jelikož není již možné konat pouť do Mekky,¹⁵² což je jeden z pěti pilířů islámu.

Dalším znamením, předvídajícím den posledního soudu, může být také východ Slunce ze západu.¹⁵³ V konečné fázi má přijít poslední znamení v podobě kouře, který nažene všechny lidi na určené místo, a poté nastane hromadné souzení.¹⁵⁴

2.5.2 Den posledního soudu

Tato událost je v islámu vymezena na delší časové období:¹⁵⁵ „Nebude to den, bude to v našem počítání časové období. Asi padesát tisíc let.“¹⁵⁶ Těchto padesát tisíc let bude rozděleno na polovinu, přičemž během první poloviny budou lidé vyčkávat na den posledního soudu a druhou polovinu let bude probíhat den zúčtování.¹⁵⁷ Pro lidi dobré

¹⁴⁶ FILIU, Jean Pierre. *Apokalypsa v islámu.*, s. 30.

¹⁴⁷ Ibid., s. 30.

¹⁴⁸ Ibid., s. 30.

¹⁴⁹ Imám – tento pojem může mít mnoho významů, jako například vůdčí modlitby či jako muž ustanovený Bohem jako nástupce proroka. V tomto případě je myšlena první varianta. OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 86.

¹⁵⁰ FILIU, Jean Pierre. *Apokalypsa v islámu*, s. 30.

¹⁵¹ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, s. 108.

¹⁵² Ibid., s. 108

¹⁵³ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁵⁴ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁵⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁵⁶ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁵⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

bude vyčkávání na den zúčtování představovat jen krátkou chvíli. Avšak pro hříšníky bude tento časový interval velmi těžký. Budou se také po kolena brodit ve vlastním potu.¹⁵⁸

Lidé špatní a nevěřící vyčkávající na den posledního soudu budou prosit proroky, aby požádali Boha o spuštění souzení. Nakonec je vyslán Mohammed, jelikož za svého života nikdy ničeho nežádal, a sdělí Bohu svou prosbu. Bůh svolí a je spuštěn den posledního soudu.¹⁵⁹

*„Ten soudný den bude strašně těžký, protože to budeme vnímat jako tu nejreálnější realitu. A i samotní proroci jako Ježíš, Mojžíš budou mít strach.“*¹⁶⁰ Na lidi hříšné se bude Bůh hněvat takovým způsobem, jakým se ještě nikdy nehněval, proto bude den posledního soudu představovat takové emocionální vypětí. Lidé ctnostní zde budou mít k dispozici anděly, kteří mají za úkol je uklidňovat právě v těchto chvílích.¹⁶¹

Na počátku dne zúčtování zazní troubení pozounu, které ohlašuje příchod této události, která bude těžkým břemenem zvláště pro nevěřící. (74:8-10) Všechny duše jsou si během této události rovny: *„Až dopadne událost nezvratná – a nemůže popřít její dopadnutí duše žádná – poníží, povýší.“* (56:1-3) Lidé budou v den posledního soudu nazí, ale každému to bude jedno, jelikož se bude zajímat pouze o svůj vlastní úspěch.¹⁶²

Islámská tradice hovoří o andělu Isráfilovi, který bude troubit na trubku.¹⁶³ Korán však nastiňuje nástroj pozoun a také zmiňuje konkrétně dvě zatroubení – když dojde k prvnímu zatroubení, budou zasaženi všichni jak v nebi, tak na zemi. Zásahu se vyhnou ti, jež hodlá Všemohoucí ušetřit. Posléze vyjde z pozounu druhý zvuk – to je klíčové zatroubení, jelikož dochází k již zmiňovanému probuzení. (39:68)

Podle muslimských hadíthů nastává shromáždění muslimů na Den posledního soudu v Jeruzalémě. Cestu absolvují lidé různými způsoby – ti, kteří byli málo dobří, půjdou pěšky, ti, již byli Bohu věrní, budou vezeni a nevěřící se budou plazit.¹⁶⁴ Lidstvo a všechny duchovní bytosti za veškeré věky budou shromážděni na jednom místě a obstoupí je andělé.¹⁶⁵ Bůh poté sestoupí s anděly na zem, přičemž všichni shromáždění padnou na

¹⁵⁸ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁵⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁶⁰ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁶¹ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁶² Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁶³ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 106.

¹⁶⁴ Ibid., s. 107.

¹⁶⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

kolena a začne den zúčtování.¹⁶⁶ Nedílnou součástí tohoto shromáždění budou zvířata, kterým se dostane zúčtování jako prvním. Zvěř, jelikož nemá svobodnou vůli, je proměněna v prach.¹⁶⁷

Poté nastává souzení lidských duší. Každý s sebou nese knihu činů, v níž jsou zaznamenány veškeré skutky během života každého jedince.¹⁶⁸ Knihu činů obdrží všichni lidé až v den posledního soudu:¹⁶⁹ „*Ti, co to budou dostávat vpravo, budou na tom dobře. Ti, co to budou dostávat vlevo, budou na tom zle. Tohle je jasně dáno.*“¹⁷⁰

Bůh posléze zváží skutky jedince na zvláštních vahách (mizánách) a na základě zjištěných informací určí člověku posmrtný osud.¹⁷¹ „*Mizany, to jsou váhy. Nikdo vlastně neví, jestli bude jedna nebo dvě, ale přímo tam má být vážen člověk a skutky, které budou mít určitou váhu, mají být zmaterializovány v nějaké předměty.*“¹⁷² Pokud bude výsledná váha těžká, je člověk poslán do ráje, avšak pokud je výsledná váha lehká, je jedinci určeno peklo, kde bude jeho tvář ošlehávána ohněm. (23:104/102-106/104) Vážení, jež bude probíhat na rozcestí pekla a ráje, bude mít svého pozorovatele, a to archanděla Gabriela. Tato bytost je prostředníkem Boha a Muhammada.¹⁷³

Důležité jsou také skutky učiněné druhým:¹⁷⁴ „*Na soudný den hodně lidí ‚zbankrotuje‘ tím, že sice dělali dobré skutky, ale dopouštěli se věci jako, že se dotýkali práva druhých, že ho pomluvili, okradli, ublížili mu.*“¹⁷⁵

Po souzení je nutné, aby lidé přešli přes most Sirat, který sice vede do ráje, ale je upínán nad peklm. Přejít mostu není jednoduchý, jelikož je velmi tenký, a to zhruba jako vlas, a je břitčtější než šavle. První, kdo přejde most, a to zcela bezpečně, je Muhammad. Nejctnostnější se dostanou na druhou stranu mostu ihned. O něco méně spravedliví jedinci se již musí plazit. Hříšníci nemají šanci na bezpečný přechod mostu, spadnou tedy do pekelné propasti. Je dosti možné, že někteří spravedliví se k mostu neodvážtí, a tak jim

¹⁶⁶ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁶⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁶⁸ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 107.

¹⁶⁹ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁷⁰ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁷¹ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 108.

¹⁷² Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁷³ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 108.

¹⁷⁴ Rozhovor s Václavem Černým.

¹⁷⁵ Rozhovor s Václavem Černým.

pomohou andělé.¹⁷⁶ Velkou hrozbu na tomto mostě představují háky, které dokáží hříšníky stahovat do pekel.¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 108.

¹⁷⁷ Rozhovor s Václavem Černým.

3 Křesťanství

3.1 Individuální eschatologie

Mezi lidmi je často prosazována osobnost svatého Petra, který, jakožto soudce a vlastník klíčů od nebeské brány, rozhodne o posmrtném životě duše, a to dle vykonaných skutků.¹⁷⁸ „*Při požehnání na závěr bohoslužby o Slavnosti svatých Petra a Pavla kněz vyslovuje tato slova: Ať vám klíčník Petr otevře nebeskou bránu a apoštol Pavel ať vás k ní svým slovem dovede, a na jejich společnou přimluvu ať vám Bůh dá sílu, abyste mu zachovali věrnost až do konce. Vstup do plnosti života bude samozřejmě provázen setkáním s Kristem. To na velikosti svatého Petra nic neubírá.*“¹⁷⁹ V Bibli je zmiňován Ježíš sedící na trůnu, a to společně s anděly. Kristus jakožto soudce duší rozděluje duše spravedlivé a nespravedlivé podle skutků. Spravedliví, kteří konali jen dobré skutky, přijdou do nebes neboli do míst věčného života a lidé hříšní do pekel čili do věčných muk. (Matouš 25:31-46)

3.1.1 Prostor Hádes

Klíčovou roli má podobenství Lazara a boháče,¹⁸⁰ jelikož ukazuje, že se duše dostává do prostoru Hádes, jenž je rozdělen na dvě části – místo pro hříšné a místo pro spravedlivé.¹⁸¹ Na základě pozemských skutků jsou zde jedinci buď trestáni či odměňováni a vyčkávají dne posledního soudu.¹⁸² Od Adamova hříchu postihovala smrt všechny lidi bez rozdílu, a to až do doby, dokud se Ježíš Kristus neobětoval a moc smrti nad lidmi zlomil. Tento čin neznamenal však úplné zničení smrti, lidé umírali dále. Než Ježíš svým činem omezil smrt, lidé se po úmrtí nacházeli na dvou místech. Jedno místo bylo možné ztotožnit s místem boháče, kde lidé trpěli a druhé místo odpovídalo oblasti Lazara, ve kterém byli lidé odměňováni. V Lazarově prostoru byli zesnulí povětšinou svatými.¹⁸³ V obou místech však lidé stále spadali pod vládu smrti.¹⁸⁴ Poselství tohoto příběhu má sdělit to, že smrt nekončí tělesným skonáním, ale pokračuje dále.¹⁸⁵

¹⁷⁸ Rozhovor s Josefem Čermákem, děkanem římskokatolické církve. Kadaň 16. 11. 2018. Dále jen: Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁷⁹ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁸⁰ Viz Lukáš 16:19-31.

¹⁸¹ MAŠUMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 75-76.

¹⁸² Ibid., s. 76.

¹⁸³ BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost božího lidu*, s. 100.

¹⁸⁴ Ibid., s. 100.

¹⁸⁵ Ibid., s. 100.

Důležité stanovisko z hlediska posmrtného života má svátost křtu: „*Křest hraje roli stěžejní, naprosto stěžejní. Jde o to, zda se dotyčnému člověku dostalo poznání důležitosti přijetí svátosti křtu, a z toho plynoucího dalšího života. Pokud ne, bude nutné, aby dotyčný projevil touhu po Živém Bohu a po trvalém společenství s Ním a v Něm.*“¹⁸⁶ Smrt je dnes chápána jako přechod do věčného života. Všichni musí touto branou projít.¹⁸⁷

3.2 Nebe

Zpočátku je třeba rozlišit pojmy nebe a ráj. Ráj představoval prostor, který obýval Adam s Evou, a to až do prvotního hříchu. Nebe je naopak chápáno jako oblast, v níž sídlí po smrti spravedliví jedinci po boku Ježíše Krista.

Pro křesťany je přesná charakteristika nebes záhadou, jelikož zvěstují to, „... *čeho oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují.*“ (1 Kor 2:9) Věří však, že je po smrti čeká blažený život po boku Ježíše Krista. Otec Josef konstatuje, že člověk věří nyní, dokud nevidí. Světlo víry slouží k tomu, aby mohl člověk směřovat k cíli, kde již nebude víry potřeba. Člověk uvidí a bude šťastný.¹⁸⁸

3.2.1 Vzhled nebes

Nejčastěji je nebe mezi lidmi chápáno jako místo, kde sídlí Bůh, andělé a také spravedliví lidé.¹⁸⁹ Kristovými slovy je dům jeho Otce popisován s mnoha pokoji, ve kterém Ježíš sám připravuje místo pro své učedníky. Poté, co místa připraví, povolá učedníky k sobě. (Jan 14: 2-3) Což je jasný důkaz existence království Božího mimo náš viditelný svět.

V křesťanské tradici je známa vize nebes jako místa plného blaženosti, pokoje, věčného mládí a života po boku Ježíše Krista. Duše zesnulých zde sice dosahují blaženosti, což je cíl každého křesťana, ale stále vyčkávají na vzkříšení. Teprve pak dosáhnou opět syntézy duše a těla.¹⁹⁰

Bible existenci lidských těl v nebi vyvrací. Lidská těla nemohou dosáhnout nebeského ráje. Je nevhodné nebi připisovat hmotnou povahu a také není možné

¹⁸⁶ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁸⁷ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁸⁸ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁸⁹ PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Slovník judaismus, křesťanství, islám*, s. 242.

¹⁹⁰ *Ibid.*, s. 242.

v prostředí nebes předpokládat hmotné rozkoše a potěšení pro duše,¹⁹¹ jelikož je v Bibli psáno „...že tělo a krev království Božího dědictví dosáhnouti nemohou, aniž porušitelnost neporušitelnosti dědičně obdrží.“ (1 K 15: 50)

Ježíš je křesťany vnímán jako naprosto klíčová osobnost, po jejímž boku stráví věřící posmrtný život v nebi: „*Svatá Terezie od Dítěte Ježíše a Božské Tváře, řeholnice a učitelka církve odpověděla na slova staré spolusestry: ‚Už si pro Vás, sestřičko, brzo přijde smrt.‘ A ona jí řekla: ‚Pro mě si nepřijde smrt, ale Pán Ježíš.‘*“¹⁹² Z jiného úhlu pohledu lze též říci, že je nebe určeno christologicky – má svůj původ v Ježíši Kristu.¹⁹³ Nebe je založeno na bytí v Kristu, a tedy také předpokládá existenci těch, kteří tvoří Kristovo tělo – svatých.¹⁹⁴

Ježíš je mimo jiné jediný, který přišel na svět, aby zemřel. Do svého díla vložil celé lidství, které mu bylo dáno a které přijal. Tímto je spása nabídnuta všem, a pokud se člověk vydá touto cestou, projevuje se děkováním a chválou dárce.¹⁹⁵ Otec Josef zdůrazňuje, že: „*Není možné se do plnosti života a sdílení života v Bohu čili do nebe dostat jen ‚náhodou‘. Z Boží strany přichází celá řada pozvání a impulsů, reakce na ně je však vždy moje.*“¹⁹⁶

Nebe je tedy určeno lidem spravedlivým, dobrým a zbožným. Celý aspekt nebes je v křesťanském pojetí vnímán duchovním způsobem: „*Nebe je nekončící dávání, darování, sdílení v plném prožívání a zakoušení vnitřního Božího života.*“¹⁹⁷ Otec Josef dodává, že na nebeský život jsme napojeni křtem, což je začátek. Samotné prožívání a sdílení Božských Osob je až nebe, jelikož vnitřní Boží život je sdílení Božských Osob.¹⁹⁸

Církevní otec Augustinus tvrdí, že spravedlnost v každém člověku spočívá v tom¹⁹⁹ „...aby člověk poslouchal vlády Boží, tělo vlády ducha, vášně pak vlády rozumu, i když se jim nechce, ať už je krotí nebo jim odpírá, a aby si od Boha vyprošoval i milost

¹⁹¹ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 78.

¹⁹² Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁹³ RATZINGER, Joseph. *Eschatologie smrti a věčný život*, s. 139.

¹⁹⁴ *Ibid.*, s. 139.

¹⁹⁵ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁹⁶ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁹⁷ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁹⁸ Rozhovor s Josefem Čermákem.

¹⁹⁹ AURELIUS, Augustinus. *O boží obci (II) knih XXII.*, s. 283.

zásluh i odpuštění poklesků a vzdával mu díky za přijatá dobrodiní. ²⁰⁰ Když toto člověk během svého života dodržuje, je mu, podle Augustina, nebe odměnou. ²⁰¹

Bible jasně vytyčuje ty, kterým není nebe určeno: *„Zdaliž nevíte, že nespravedliví dědictví království Božího nedosáhnou? Nemylte se, ani smilníci, ani modláři, ani cizoložníci, ani měkci, ani samcoložníci, ani zloději, ani lakomci, ani opilci, ani zlodejci, ani dráči dědictví království Božího nedůjdou.“* (1 K 6:9-10)

3.3 Peklo

Jako tomu bylo u nebes, tak ani peklo nelze vyličit materiálním, tedy hmotným způsobem: *„Peklo je strašná osamocenost. Kdo by jí propadl, chtěl by existovat jen z vlastních zdrojů a uzavřel se v naprosté neplodnosti, k tomu nemůže dosáhnout láska, protože on se uzavřel. Láska se nemůže vnutit (...), je to stav bytí jen ze sebe a pro sebe, že už to není pro druhé, ale pro sebe. Tak jako do nebe se nemohu dostat ‚náhodou‘, tak je to i s peklem.“* ²⁰²

Jedná se spíše o určitý druh stavu, při němž dochází ke ztrátě Boha, a to konkrétně tak, že jej člověk odmítne a využije pouze vlastní svobody – tímto si jedinec uzavírá možnost vstupu do společenství k Bohu a k blaženým. ²⁰³ *„The pain of hell consists in the unhappiness necessarily attendant upon separation from God; it is not a punishment imposed by God in retaliation for transgressing the moral law.“* ²⁰⁴

3.3.1 Vzhled pekel

Oblast pekel je chápána jako přesný opak nebes a nejčastěji jej lidé charakterizují jako: *„Sídlo d'ábla a padlých andělů, místo posmrtného trestu těch, kteří zemřeli bez pokání nad svými hříchy.“* ²⁰⁵ Vzhledem k této charakteristice je však nutné podotknout, že lidé sice mají s peklem spojenou představu d'ábla, který zde hříšné duše trestá, ale d'ábel se v pekle nevyskytuje. V této oblasti se nacházejí pouze hříšníci, kteří nevykonávali pokání, a tak zde vyčkávají do dne posledního soudu. Temná bytost d'ábla se vyskytuje v oblastech ponebeských. ²⁰⁶

²⁰⁰ Ibid., s. 283.

²⁰¹ Ibid., s. 283.

²⁰² Rozhovor s Josefem Čermákem.

²⁰³ PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*, s. 157.

²⁰⁴ *„Bolest v pekle spočívá v neštěstí, které nutně souvisí s odloučením od Boha; není to trest uložený Bohem jako odplata za porušování morálního zákona.“* SEYMOUR, Charles. Hell, Justice, and Freedom. In: *International Journal for Philosophy of Religion*, s. 76.

²⁰⁵ PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Slovník judaismus, křesťanství, islám*, s. 257.

²⁰⁶ BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost božího lidu*, s. 101.

Otec Josef dodává k charakterizaci pekla ještě to, že se jedná o „... opak toho, co zakoušejí ti, kteří jsou zcela ponořeni do sdílení vnitřního Božího života.“²⁰⁷

Ježíš nabádá, ať mají lidé strach z pekla, nikoliv z ostatních odporností na pozemském světě, a to například z lidí, kteří mohou sice zabít tělo, ale nikoliv duši. Ať se lidé bojí pekla, jelikož zde dochází k záhubě duše i těla. (Matouš 10:28) Ježíš poté líčí peklo jako ohnivou pec, kde bude slyšet pláč a skřípot zubů. (Matouš 13:42)

Peklo je tedy určeno pro ty, kteří hřešili: „*While heaven rewards those who suffer unjustly or disproportionately in this life, hell punishes those who sin with impunity and inflict suffering on others.*“²⁰⁸

Otázku z hlediska pekelného utrpení rozpracovává také církevní otec Augustinus – Ježíš Kristus, když hovořil o pobývání v nebi, kladl velký důraz na utnutí údů, které člověka pohoršují.²⁰⁹ Důraz podle Augustina tkví v třikrát opakované části ²¹⁰ „... kdež červ jejich neumírá a oheň nehasne.“ (Marek 9:43-48) Někteří lidé tvrdí, že červ a oheň symbolizují tresty duševní. Duše tedy hoří duševní bolestí, jejímž zdrojem je oheň, přičemž červ má stejný význam jako oheň. Někteří tvrdí, že se tresty vztahují jak na tělo, tak na duši – hořet bude tělo a duše je trýzněna červem v podobě žalu.²¹¹ Augustin se přiklání k oběma variantám a tvrdí, že pokud je mučeno tělo, tak trestu neunikne ani duševní stránka.²¹²

Na pekle je nejstrašnější věcí absence Boha, protože kdyby se v pekle nacházel Ježíš – Bůh, bylo by zde světlo, tedy život.²¹³ Ježíš sestoupil do míst pekla pouze jednou, a to v momentě, kdy šel přemoci smrt a vysvobodit zajatce.²¹⁴

Církev uznává peklo a jeho věčnost, ale klade důraz na to, že nikomu není peklo předurčeno, jelikož je to výsledek individuálního a svobodného odklonění od Boha.²¹⁵

²⁰⁷ Rozhovor s Josefem Čermákem.

²⁰⁸ „Zatímco nebe odměňuje ty, kteří trpí nespravedlivě a neúměrně v tomto životě, peklo trestá ty, kteří beztrestně hřeší a působí utrpení ostatním.“ SCOTT, Mark S. T. *Pathways in Theodicy: An Introduction to the Problem of Evil*, s. 199.

²⁰⁹ AURELIUS, Augustinus. *O boží obci (II) knih XXII.*, s. 353.

²¹⁰ Ibid., s. 353.

²¹¹ Ibid., s. 353.

²¹² Ibid., s. 353.

²¹³ BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost božího lidu*, s. 101.

²¹⁴ Ibid., s. 101.

²¹⁵ PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. PETROSILLO, s. 157.

3.3.2 Ježíšův sestup do pekel

Anomálii, spojenou s touto oblastí, představuje Ježíšův sestup do předpekli, což je zmiňováno v apokryfním Evangelium Nikodémovu. V oblasti předpekli panovali Hádes a ďábel.²¹⁶ Ježíš sestoupil do těchto míst, rozrazil železné brány a osvobodil všechny zesnulé zajatce, přičemž do předpekli přivedl světlo.²¹⁷ Hádes s ďáblem byli poraženi.²¹⁸ Hádrovi byl poté do zajetí dán ďábel – aby jej držel tak dlouho, dokud nedojde ke druhému příchodu Krista.²¹⁹ Tento příběh o sestoupení Ježíše do předpekli byl pro křesťany velmi důležitý, jelikož vykresloval Ježíšovu chrabrost a hlavně myšlenku, že na kříži netrpěl zbytečně, ale dokázal zničit smrt, a osvobodit tak lidi.²²⁰

Sestoupení do pekel je archaický výraz, který je ovšem stále součástí Apoštolského vyznání víry, avšak pro nynější dobu není tolik známý. Jedná se o stav, v němž se lidé nacházeli před Ježíšovým zmrtvýchvstáním, a tak jej lze nazvat předpekli.²²¹ Nejednalo se však o uzavření do sebe, o odmítnutí lásky, jako tomu je v pekle.²²²

Sestup do předpekli může být chápán také z pohledu duchovního: „*Kristus se modlí na kříži žalm 22. Na začátku této modlitby je jediná otázka, kterou klade Boží Syn ve své plně prožívané lidské přirozenosti Bohu.*“²²³ Ježíš se táže, proč jej jeho Bůh opustil. (Ž 22:2) Syn Boží je v tento moment opuštěn a slova modlitby docházejí naplnění.²²⁴ V jádru Ježíšových posledních slov lze nalézt nikoliv bolest fyzickou, ale naprostou opuštěnost, což představuje lidskou samotu. Člověk je ve skutečnosti osamocený, ale snaží se to zakrýt všemožnými způsoby. Představa takové samoty znamená úplný opak k vlastnostem člověka, jelikož on je ten, kdo k sobě potřebuje další bytost.²²⁵ Jedná se o opuštěnost, do které není člověk schopen proniknout. Na této hranici, na které se člověk může nacházet, na hranici zoufalství, činí Ježíš poslední darování.²²⁶ Kristus odevzdává

²¹⁶ Nikodémovo evangelium. In: DUS, Jan Amos a POKORNÝ, Petr. *Neznámá evangelia: Novozákonní apokryfy I.*, s. 345.

²¹⁷ Ibid., s. 347.

²¹⁸ Ibid., s. 347.

²¹⁹ Ibid., s. 347.

²²⁰ TURNEROVÁ, Alice K. *Historie pekla*, s. 70.

²²¹ Rozhovor s Josefem Čermákem.

²²² Rozhovor s Josefem Čermákem.

²²³ Rozhovor s Josefem Čermákem.

²²⁴ Rozhovor s Josefem Čermákem.

²²⁵ RAITZINGER, Josef. *Úvod do křesťanství*, s. 203-204.

²²⁶ Rozhovor s Josefem Čermákem.

svůj život Bohu. (Ž 31:6) Bez Krista a jeho zmrtvýchvstání směřujeme pouze k opuštěnosti a k smrti samotné. V aktu zmrtvýchvstání došlo k vítězství života nad smrtí.²²⁷

Ježíšovým činem bylo peklo čili smrt překonáno. Smrt, která dříve představovala peklo, už není.²²⁸ V židovské terminologii je užíván pro oblast Hádu termín lůno Abrahámo.²²⁹ Ježíš tedy osvobodil spravedlivé, jelikož byli vykoupeni tou nejvyšší možnou cenou – jeho životem.²³⁰

Pokud tedy prostor, jemuž vládli Hádes, představoval předpekli a duše v něm vyčkávaly do dne zúčtování, tak samotné peklo znamená nekonečný trest, trýzeň a muka pro hříšné duše, a to po dovršení posledního soudu.²³¹

3.4 Kolektivní eschatologie

Ježíš konstatuje, že je všem zatajeno, kdy den posledního soudu přijde. (Matouš 24:36)

Problém zpočátku představoval již zmiňovaný Hádes, meziprostor, v němž duše vyčkávaly na den posledního soudu.²³² Hříšné duše budou trpět ztrátou přízně Boží a budou mučeny pekelným ohněm, dokud nedojde na den posledního soudu, při němž se duše opět spojí s těly. Duše spravedlivých se v Hádu nacházejí na příjemném místě, v němž vyčkávají též na akt zmrtvýchvstání. Poté se dostanou do nebes, kde se opět shledají se svými těly.²³³ Tato vize představovala značnou komplikaci, jelikož poskytovala hříšným naději na nápravu ještě před tím, než se proviní.²³⁴ Ježíš však toto rozdělení narušil, jak bylo zmiňováno v předešlé podkapitole. Dnes je však na podobném principu takto chápáno peklo a nebe. Duše v těchto místech také vyčkávají do dne posledního soudu. V tento den budou duše definitivně rozděleny do míst, která jim náleží, a to dle učiněných skutků. (Zj 20:13)

²²⁷ Rozhovor s Josefem Čermákem.

²²⁸ RAITZINGER, Josef. *Úvod do křesťanství*, s. 206.

²²⁹ BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost božího lidu*, s. 101.

²³⁰ *Ibid.*, s. 101.

²³¹ MAŠŮMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 81.

²³² TURNEROVÁ, Alice K. *Historie pekla*, s. 75.

²³³ *Ibid.*, s. 76.

²³⁴ *Ibid.*, s. 76.

3.4.1 Znamení

3.4.1.1 Zjevení Janovo

Zjevení Janovo představuje asi nejpřesnější nastínění dne posledního soudu. Jedno z hlavních znamení, které zvěstuje příchod dnu posledního soudu, zmiňuje zjevení sedmi andělů s trubkami, kteří postupně troubí na své nástroje. (Zj 8:2,6)

Když zatroubí první anděl, začne na zemi krupobití a také déšť v podobě ohně smíšeného s krví, přičemž dojde ke spálení třetiny zeleně. Po zatroubení druhého anděla bude zničena třetina moře, třetí zvuk troubení způsobí pád veliké hořící hvězdy na zem a zničení třetiny řek a studní. Když zatroubí čtvrtý anděl, bude zasaženo slunce s měsícem, a to opět jen jejich třetina – slunce po třetinu dne nebude svítit, měsíce se týká totéž v noci. (Zj 8:7-12) Po troubení pátého anděla dopadne z nebe na zem hvězda, jež otevřela propast, ze které začnou vylézat kobylky s vlastnostmi štírů. (Zj 9:1-3) Po činu šestého anděla budou osvobozeni čtyři jezdci, kteří s velikou armádou zničí třetinu lidu. (Zj 9:13-17) Důležitý aspekt představuje troubení posledního ze sedmi andělských trubačů – když anděl zatroubí, obdrží Ježíš království Boží, v němž bude navěky vládnout. (Zj 11:15)

Za další znamení lze považovat zkrocení d'ábla andělem. Anděl vhodí d'ábla do propasti, kterou řádným způsobem zapečetí, aby d'ábel svým zlem nesváděl na scesti ostatní. Toto vězení bude trvat tisíc let, poté však musí být d'ábel propuštěn. Po uvěznění nastává souzení duší – ty, které věřily v Krista, budou vzkříšené. Ostatní, nevěřící, však vyčkávají oněch tisíc let. Tento akt je chápán jako první zmrtvýchvstání. (Zj 20:1-5) Po uplynutí dané lhůty se satanovi uvolní pouta a ihned shromáždí národy sídlící na čtyřech světových stranách – Gog a Magog – aby je připravil k boji. (Zj 20:7-8) D'ábel s armádou obklíčí celou zemi, ale Bůh zasáhne. Z nebes vyšle plamen, který tyto národy sežehne na popel. D'ábel je poté svržen do ohnivého jezera, kde se mu dostává věčného mučení. (Zj 20:9-10)

3.4.1.2 Příchod Antikrista a příchod Ježíšův

Podle křesťanství přechází dnu posledního soudu ještě další znamení:²³⁵ „Mezi známky naplňujícího se času patří to, že evangelium Kristovo bude hlásáno po celém světě.“²³⁶

Ježíšovo varování před koncem světa zahrnuje zprvu příchod falešných Kristů či proroků, kteří budou konat nepravé zázraky. (Matouš 24:24) Znamení předcházející

²³⁵ Rozhovor s Josefem Čermákem.

²³⁶ Rozhovor s Josefem Čermákem.

příchodu Antikrista nastiňuje Lukáš ve svém evangeliu:²³⁷ „*A země třesení veliká budou po místech a hladové a morové, hrůzy i zázrakové s nebe velící.*“ (Lukáš 21:11) O osobnosti Antikrista se zmiňuje také Jan ve své epištole: „*Ale všeliký duch, kterýž nevyznává Jezukrista v těle přišlého, není z boha; nýbrž toť jest ten duch antikristův, o kterémž jste slyšali, že přijít má, a jižť jest nyní na světě.*“ (1 J 4:3) Pavel v listě Tesalonickým nastiňuje též příchod hříšného člověka, syna ztracení, který se bude povyšovat nad Boha i nad vše božské. Nakonec usedne v chrámu na trůn jakožto Bůh. (2 Te 2:3-4) Antikrist bude vládnout celkem sedm let.²³⁸

Pro tuto událost jsou důležitá znamení, jež oznamují příchod Ježíše Krista, který přemůže sedmiletou vládu Antikrista. Slunce i měsíc budou v zatmění a z nebe budou padat hvězdy – tato znamení oznamují příchod Syna člověka, který se bude procházet na nebi a pyšnit se svou mocí. (Matouš 24:29-30) Antikrist bude po porážce trestán a mučen společně s ďáblem v pekelném jezeře. (Zj 20:10)

Jak bylo již naznačeno, Ježíšovy příchody jsou celkem dva – pro nevěstu²³⁹ a příchod pro ujmoutí se vlády na zemi. Hlavní rozdíl je v tom, že první příchod bude vnímat jen určitá skupina lidí a druhý příchod zaznamenají všichni.²⁴⁰ Slavný druhý příchod Ježíše Krista je nazýván parúzie.²⁴¹

3.4.2 Poslední soud

„*Poslední soud bude dovršením dějin lidí v tomto čase a světě. Pán Ježíš hovoří jasně o tom, že tento den přijde. A on bude soudcem. On, který vzal na sebe všechnu lidskou bolest, a k údivu mnohých zjeví, že to, co bylo vykonáno z lásky pro jednoho z nejposlednějších (nejmenších) bratří, bylo vykonáno pro něj.*“²⁴² Kristus se svým hlasem a s hlasem archanděla sestoupí z nebes, přičemž dojde k zmrtvýchvstání všech zesnulých. Živí se posléze připojí k mrtvým a budou vyneseni do oblak k Ježíši, kde s ním zůstanou navždy. (1 Te 4:16-17) Což je akt druhého zmrtvýchvstání.²⁴³ Spravedliví se dostanou do míst věčného života a lidé hříšní do věčného trápení. (Matouš 25:46)

²³⁷ BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost božího lidu*, s. 107.

²³⁸ Ibid., s. 112.

²³⁹ Nevěstou je zde myšlena církev Kristova. S níž se posléze vrátí při druhém příchodu jako již se svou manželkou. BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost božího lidu*, s. 108.

²⁴⁰ BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost božího lidu*, s. 108.

²⁴¹ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 82.

²⁴² Rozhovor s Josefem Čermákem.

²⁴³ MA'SÚMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*, s. 97.

Post soudce duší je tedy určen Ježíši – usedne na trůn, přičemž se před ním shromáždí všechny národy, které poté rozdělí. Po své pravici shromáždí všechny, kteří se chovali vlídně a spravedlivě, a po své levici shromáždí ty, kteří nekonali dobré skutky a byli nespravedliví. Lidem po pravici je určen věčný život a lidem po Kristově levici je uděleno věčné trápení. (Matouš 25: 31-46)

Jan ve Zjevení nastiňuje také tento druhý soud, který nastává po vhození d'ábla do ohnivého jezera. Duše jsou rozsouzeny dle různých knih, a hlavně dle knihy života, která obsahuje záznamy skutků, které duše během života učinily. Ty, které nejsou zapsány v oné knize, jsou vrženy do ohnivého jezera – tento proces tedy představuje druhou smrt. V tomto případě je však post soudce dán Bohu, nikoli Kristu. (Zj 20:10-15) I když je v Bibli místy zmiňován Bůh jakožto soudce, křesťané předpokládají spíše Krista, který je rozsoudí v onen poslední den.²⁴⁴

Soud je vykreslován v Novém zákoně rozmanitými způsoby: Bůh velmi miloval svět, a tak poslal Ježíše na zem, aby lidem poskytl spásu svou obětí. Každý, kdo věřil v Krista, nebyl souzen, ale byl mu určen věčný život po boku Syna Božího. Kdo však v Ježíše nevěřil, již odsouzen byl. (Jan 3:16-18) Kristus představoval tedy soudce již v době svého života na zemi.²⁴⁵

Otec Josef dodává, že „... je potřeba věnovat také pozornost osobnímu soudu na konci pozemské části naší lidské existence. Konat a dozrávat v lásce.“²⁴⁶

3.4.3 Vize obnovy světa

Konec světa prý přijde jako noční zloděj, přičemž nebesa pohltní oheň. Země pak bude zcela vypálena. (2 Pt 3:10) Představu vypálení země ohněm zmiňuje také církevní otec Augustinus Aurelius. Po odsouzení hříšníků uvržením do věčného ohně (není jasné, jakou podobou bude věčný oheň disponovat) bude celý svět zpustošen ohněm, jako tomu bylo u Noema, jenž zažil světovou potopu. Celý svět bude zničen, aby bylo možné jej obnovit ke světu lepšímu.²⁴⁷ Vše staré pomine a bude nastoleno pouze to nové, dokonce také Jeruzalém bude obnoven. (Zj 21:1-2)

---

²⁴⁴ Ibid., s. 82.

²⁴⁵ Ibid., s. 84.

²⁴⁶ Rozhovor s Josefem Čermákem.

²⁴⁷ AURELIUS, Augustinus. *O boží obci (II) knih XXII.*, s. 309.

4 Komparace

4.1 Posmrtný život

Z hlediska posmrtných událostí představuje důležitou shodu u obou náboženství charakter duše zesnulého, tedy jaký byl jedinec během svého života na zemi. Od této skutečnosti se posléze odvíjí celý proces nakládání s duší po smrti. Posmrtné události jak u islámu, tak u křesťanství, lze rozdělit na individuální a kolektivní eschatologii. Rozdíly však představují jednotlivé posmrtné úkony.

Z hlediska islámu je proces umírání daleko složitější a delší než u křesťanství. Z odborné literatury bylo zjištěno, že duši muslima odstraňuje z těla anděl smrti Azrá'il, a to způsoby dle charakteru duše. Avšak šajch Černý dodal, že jméno anděla smrti není mezi všemi muslimy uznáváno a někteří jej vnímají spíše jako nejvyššího satana. Islám se tedy i sám z hlediska teoretických a praktických neboli žitých způsobů svého náboženství do jisté míry liší. Různorodé způsoby jsou též nastiňovány v islámu ohledně situace ihned po vynětí duše. Konkrétní počet přichozích andělů za zesnulým je neznámý – kniha *The Book of the Circumstances of the Resurrection* zmiňuje dva či dokonce čtyři přichozí anděly. Křesťanství naopak neuznává anděla smrti, který odstraňuje duši z těla, či další anděly, kteří přicházejí za zesnulým ihned po smrti.

Když skoná muslim, je podroben vynesení duše do nebes, tedy skrz vesmíry, kde posléze, pokud byla duše za svého života ctnostná, nakáže Bůh přínos knihy se skutky jedince a uloží ji na důležité místo u sebe. Naopak u duše hříšné se andělé pokoušejí o výnos, avšak nejsou vpuštěni ke Stvořiteli. Obě duše jsou po tomto aktu navraceny zpět do těla. Křesťanství takový výnos duše neuznává, ale z tohoto hlediska lze analogicky zmínit například osobnost svatého Petra, který v křesťanském pojetí představuje soudce duší a majitele klíčů od nebeské brány. Tato vize je sice rozšířena mezi lidmi nejčastěji, ale post soudce náleží dle křesťanství Kristu. Shodu lze tedy zaznamenat v bodě, kdy je člověk vnesen do nebes, přímo před nebeskou bránu, kde byl svatým Petrem zkoušen. Muslim je také vnesen do nebes, pokud byl dobrým, a to ke Stvořiteli, který nařídí uložení knihy skutků na důležité místo u sebe. V tomto bodě se opět zdroje v islámu rozcházejí – kniha *The Book of the Circumstances of the Resurrection* se zmiňuje například o zvláštním registru, a nikoliv o knize skutků.

V islámu po návratu duše zpět na zem dochází k barzakhu, který je chápán jako mezidobí, při kterém zesnulí vyčkávají na den posledního soudu. Během tohoto procesu

přicházejí k zesnulému andělé a pokládají mu tři otázky, na jejichž odpovědích velmi záleží. Pokud člověk zodpoví správně, hrob se mu osvětlí a zvětší. Dostane se mu společnosti krásné bytosti, která představuje dobré skutky učiněné během jedincova života. Avšak pokud odpovědi na otázky nebudou správné, hrob se dotazovanému zmenší, budou mu rozdracena žebra a nestvůra zbavená smyslů jej bude trýznit železným bičem. Takový člověk bude mít též v hrobě společníka – ten však symbolizuje vše zlé, co jedinec za svého života učinil. Mimo jiné bude také přímým soupeřem zesnulého. Křesťanství takové události týkající se hrobu neuznává. Lze říci, že po úmrtí nastává jakási „pomlka“, jelikož se duše uchylují ihned do oblasti nebes a pekel, kde vyčkávají na den posledního soudu.

Nutno však zmínit, že na podobné bázi, jako je barzakh, byl uspořádán prostor Hádes, který z hlediska křesťanství existoval v dřívějších dobách. Charakteristiku tohoto prostoru bylo možné odvodit z příběhu o Lazaru a boháči. Na těchto dvou místech, jak již bylo zmíněno, se nacházeli lidé vyčkávající na den posledního soudu. Dualismus Hádu byl uznáván do té doby, dokud Ježíš nepřemohl smrt, a tak vše změnil. Dnes je na podobném principu chápáno již zmiňované peklo a nebe, kde duše též vyčkávají do dne posledního soudu. Po konečném rozsouzení je duši určen buď věčný život po boku Krista, či věčná muka v pekle, s ohledem na učiněné skutky. Tento aspekt představuje tedy částečnou shodu z hlediska vyčkávání na den posledního soudu u obou náboženství.

4.2 Oblast nebes/ráje

Shodu je možné zaznamenat v oblasti nebes/ráje. Pro islám je důležité rozlišení pojmu ráj a nebe, jelikož se jedná o rozdílné oblasti. Ráj je vnímán jako sídlo spravedlivých duší a nebe naopak jako tzv. vesmíry, kterých je celkem sedm. U křesťanství je možné nalézt cosi podobného – z hlediska nebes se jedná o oblast, v níž žijí věčný život lidé spravedliví, a to po boku Ježíše Krista. Ráj však představoval místo, ve kterém žil Adam s Evou do doby, než došlo k prvotnímu hříchu.

Značnou odlišnost v obou pólech představuje však oblast, ve které spravedlivé duše sídlí. Dle muslimů jsou duše situovány do ráje a podle křesťanů je sídlem duší oblast nebes. Muslimský ráj je v Koránu nastíněn velmi detailně, a to věčným způsobem. Avšak křesťanské nebe není charakterizováno materiálně. Bible dokonce odmítá existenci těla v nebi, což je jasná odlišnost vůči islámu, který tělesnou stránku člověka v ráji předpokládá. Posmrtný život v nebi je křesťany vnímán jakožto věčný život po boku Ježíše Krista. Jedná se o prožívání a sdílení života v Bohu. Důležitý aspekt pro příchod do nebes

představuje u křesťanů křest, který je částečným klíčem do této oblasti. Muslimové částečný klíč v podobě křtu sice neuznávají, ale předpokládají okamžité ocitnutí se v ráji – například pokud byl člověk šahídem, který se dokonce vyhne také barzakh. Není to však jediný vyvolený, takovou možnost mají také mladiství, blázni či ti, kteří nebyli obeznámeni se zákony a zákazy.

U obou náboženství záleží na vykonaných skutcích a na pokání. Jasnou shodu představuje také to, že oblast nebes a ráje je pro oba druhy věřících cosi záhadného.

4.3 Oblast pekel

Nedílnou součástí obou náboženství je též oblast pekel. Muslimové tuto oblast dělí do několika částí, které jsou určeny konkrétnímu druhu hříšníků. Křesťanské peklo je však jen jedno, a to pro všechny.

Zajímavou shodu představují d'áblové, kteří bývají lidmi často spojováni s touto oblastí. Obě náboženství zdůrazňují, že d'áblové či čerti se v pekle nenacházejí za účelem trestání hříšníků. Muslimové uznávají existenci d'áblů v pekle, avšak jedná se o svobodné bytosti, kterým se zde dostává trestů jako hříšníkům. Naopak podle křesťanů je d'ábel situován do oblasti ponebeské. Křesťanské zdroje se v tomto aspektu také rozcházejí, jelikož některé tvrdí, že oblast pekel je sídlem d'áblů, což naopak další pramen náležitě vyvrací.

Důležitou část tvoří pekelné bytosti, které figurují pouze v oblasti islámu, a to například Málík a Haríš.

V křesťanství lze charakterizovat peklo jako prostor duchovního charakteru. Tato oblast představuje osamocenosť velkých rozměrů, což pro člověka, jako pro bytost společenskou, znamená muka. Tento aspekt představuje částečnou shodu s islámem, jelikož muslimské peklo je také spjato s mučením – avšak mučena je hlavně tělesná stránka. Církevní otec Augustinus ale naopak tvrdí, že dochází k mučení těla i duše. Korán dává důraz spíše na tělesné tresty a vykresluje různé způsoby těchto trestů. Tento aspekt by tedy představoval další shodu křesťanství s islámem, a to i v důrazu na tělesné tresty. Muslimské a křesťanské peklo nejsou do detailu popsány v posvátných knihách. Korán podává popis pouze za účelem nastínění konkrétních trestů odehrávajících se zde.

Důležitý bod představuje křesťanské sestoupení Ježíše Krista do pekel. Tímto činem vykoupil všechny lidi, jelikož přemohl smrt. Zdroje se místy rozcházejí v označení lůna Abrahámová. Bible tento pojem připisuje k oblasti vztahující se k Lazaru, avšak

některé zdroje tvrdí, že do lůna Abraháмова vstoupil Ježíš, přemohl smrt a osvobodil spravedlivé. Lůno je tedy místy ztotožňováno přímo s Hádem. Kristus žádný takový či podobný akt vztahující se k peklu v islámu nečiní.

4.4 Kolektivní eschatologie

Jak islám, tak křesťanství se ve svých tradicích zmiňují o znameních, která předcházejí dnu zúčtování. Islám tato znamení rozděluje na velká a malá, přičemž velká část těch malých se již naplnila. Velká znamení zvěstují poté opravdový příchod dne posledního soudu. Křesťanství uznává též několik znamení, která ohlašují onu událost. Avšak žádné podrobné dělení znamení nenabízí.

U obou pólů se v tomto aspektu vyskytuje osobnost Antikrista, který trýzní svět. Islám i křesťanství nastiňují konkrétní znaky předcházející příchodu této bytosti. Antikrist se v obou aspektech bude považovat za opravdového proroka. V křesťanství se dokonce bude povyšovat nad Boha a posléze usedne do chrámu za účelem uchopení vlády nad světem. Rozdílem je hlavně délka vlády této osobnosti – muslimové zastávají vládu po čtyřicet dní a křesťanství vymezuje tuto dobu na sedm let. Bohem je poté, u obou náboženství, povolán Ježíš Kristus, aby nastolil klid a mír. Z hlediska křesťanství je však Kristův příchod dvojitý – nejprve pro nevěstu, tedy pro Kristovu církev, a posléze za účelem nastolení vlády nad světem. Kristus figurující v islámu usmrtí Antikrista, ale také židy, kteří nekonvertovali k islámu. Křesťanský Ježíš však pouze přemůže Antikrista a nastolí klid a mír.

Značnou shodu představují také kmeny Gog a Magog, které figurují v obou náboženstvích. V křesťanství tyto národy shromáždí d'ábel za účelem boje a v islámu chtějí Gog a Magog porazit Krista s muslimy na hoře Túr. Křesťanský Bůh však zasáhne a d'ábla vhodí do pekelného jezera. Alláh zasáhne též, ale až na popud Krista s muslimy – poté sešle na kmeny hmyz, který je usmrtí. Jak křesťany, tak muslimy jsou národy Gog a Magog vnímány negativním způsobem. Ostatní velká znamení nelze dohledat v křesťanství.

4.4.1 Den posledního soudu

U kolektivní eschatologie se obě náboženství jasně shodují ve stanovisku zatajení času dne posledního soudu, tedy kdy tato událost nastane. Způsob oznamování této události je též shodou – začíná troubením na žesťové nástroje. Rozdíl tkví pouze v počtu troubících a ve druhu nástroje. V islámu troubí pouze jeden anděl, Israfil, na pozoun, a to

dvakrát. V křesťanství je zapojeno celkem sedm andělů trubačů, kteří troubí postupně.²⁴⁸ Je nutno zmínit, že například kniha *Život po smrti v učení světových náboženství* uvádí z hlediska islámu jako nástroj trubku, což nejspíše svědčí o rozdílném překladu publikací, jelikož v Koránu je zmíněn jako nástroj již zmiňovaný pozoun.

V délce trvání dne zmrtnýchvstání se obě náboženství liší. Islám den zmrtnýchvstání chápe v rozmezí padesáti tisíc let. V první polovině let lidé vyčkávají na souzení a po zbylých dvacet pět tisíc let probíhá samotný soud. Křesťany je tato událost vnímána jako jeden jediný den. Rozdíl však tkví v počtu zmrtnýchvstání – islám uznává pouze jedno, ale křesťanství zahrnuje celkem dva akty, a to nejprve po uvěznění d'ábla, kdy jsou souzeni nejprve ti, kteří věřili v Krista. Po uplynutí tisíce let nastává souzení všech lidí bez rozdílu. Lze tedy tvrdit, že křesťané také vyčkávají tohoto dne, a to v rozmezí tisíce let.

V neposlední řadě je nutno zmínit post soudce. Křesťanství uděluje tuto pozici Ježíši Kristu, i když je místy v Bibli zmiňován Bůh. Islám přiděluje tento post Alláhovi, který rozhoduje o posmrtném osudu duše. Úkon obou soudů má stejný záměr – spravedlivě rozsoudit duše dle jejich skutků. Shodu lze zaznamenat v podobě knihy, která slouží jako klíčový předmět k souzení lidí. Muslimům jsou přiděleni pisatelé, kteří skutky zapisují, a to Raqib zapisující skutky dobré a Atid skutky špatné. Křesťanství se však o konkrétních pisatelích nezmiňuje. Rozdíl představují také speciální váhy, mizany, na nichž jsou váženy zhmotněné skutky muslima. Na celý proces vážení mimo jiné dohlíží archanděl Gabriel. Tyto váhy a ani pozorovatele křesťanství neuznává. Ježíš Kristus soudí lidi dle knih, hlavně podle knihy života, v níž jsou zaznamenány všechny skutky jedince. Učiněné skutky nejsou tedy v křesťanství nijak zhmotněny.

Křesťané jsou během této události rozsouzeni a posléze uvrhnuti do věčných muk či do věčného života po boku Krista. Muslimové musí však po rozsouzení ještě přejít most Sirat, který sice vede do ráje, ale klene se přímo nad peklem. Velkou hrozbu představují na tomto mostě háky, které mohou stahovat hříšníky do pekel.

Křesťanství dále nastiňuje vizi obnovy světa. Svět se ocitne v plamenech a nastane svět nový. Povstane také nový Jeruzalém. Islám o obnově světa nepodává informace, avšak nastiňuje zánik samotného islámu – Ježíš bude poražen, Kaaba zničena a shozena do Rudého moře. Tímto zaniká islám jakožto náboženství, jelikož je zničen jeden z pěti pilířů

---

²⁴⁸ Trubač – osoba troubící na trubku

islámu, a to pout' do Mekky. Lze tvrdit, že křesťanství je v tomto aspektu optimističtější, jelikož v zániku vidí nový začátek.

4.5 Shrnutí

Ze zjištěných informací lze tvrdit, že jsou oba náboženské aspekty založené na podobném principu. Je nutné podotknout, že Muhammad při konstrukci islámu nacházel inspiraci zejména v křesťanství a také v židovství – což vysvětluje značné shody u obou náboženství.

Poměrně větší rozdíly bylo možné zaznamenat zvláště v oblasti individuální eschatologie. V oblasti nebes či pekel se obě náboženství do jisté míry shodují, rozcházejí se zde jen v několika aspektech – jako například Ježíšův sestup do pekel či oblast, v níž sídlí duše ctnostné. Větší odlišnost představuje však den posledního soudu. Islám kolektivní eschatologii rozpracovává ve složitějším měřítku, ať se to týká délky dne zúčtování či rozdělení znamení na velká a malá. Křesťanství tuto událost vnímá poněkud jednodušeji, avšak zahrnuje dva akty zmrtvýchvstání narozdíl od islámu. Důležitý rozchod v obou náboženstvích představuje celkový zánik – křesťanství je v tomto ohledu optimističtější a zdůrazňuje, že po konci světa nastane nový začátek. Islám však nový začátek neuznává, naopak upozorňuje na zánik samotného islámu jakožto náboženství.

Výraznou shodu v celém hledisku islámu a křesťanství představuje odlišnost pramenů, které se tvrzeními do jisté míry rozcházejí, a také rozdílnost teoretických zdrojů od praktického aspektu náboženství.

5 Závěr

Hlavním cílem práce bylo zjistit rozdílnosti, shody či částečné shody mezi oběma náboženstvími. Při hlubším studiu pramenů a sekundární literatury se vymezené téma shledalo jako velmi objemné, a tak se autorka musela omezit pouze na vybrané aspekty. Obě náboženství jsou založena na podobném principu, tudíž mají podobné kořeny, jelikož Muhammad při konstruování islámu našel inspiraci v židovství a ve křesťanství.

Částečná shoda byla zprvu zjištěna v oblasti individuální eschatologie – zde totiž, u obou pólů, záleží na charakteru duše zesnulého. Avšak tento proces jako takový se v obou aspektech do jisté míry liší. Zejména islám charakterizuje individuální eschatologii velmi zdoluhavým způsobem – lze zmínit například příchod anděla smrti či výnos duše skrz vesmíry. Důležitá informace, která byla zjištěna, se týká muslimského anděla smrti, jenž vytahuje duši zesnulého – některé publikace uvádějí konkrétní jméno anděla, Azrá'il, avšak šajch Černý ujasnil, že toto jméno označuje spíše nejvyššího satana. Křesťanství naopak tento proces pojilo v dřívějších dobách s prostorem Hádes, což bylo možné odvodit z příběhu Lazara a boháče. V těchto místech vyčkávaly duše zesnulých na den posledního soudu. Ježíš však tuto oblast zničil svým sestoupením do pekel. Nyní dualismus prostorů symbolizuje nebe a peklo, kde duše vyčkávají na den zúčtování. Na podobném principu je v islámu založen barzakh – kde duše též vyčkávají na den posledního soudu. U obou aspektů lze také podotknout, že se místy rozcházejí zdroje praktické a teoretické.

Výrazné shody bylo možné zaznamenat zejména v oblastech nebes a ráje – obě náboženství pečlivě rozlišují mezi těmito termíny a zvláště místem, kde duše ctnostné sídlí. Důležitý aspekt představuje také samotná charakteristika této oblasti. Korán líčí do detailu podobu ráje a život lidí v něm, což zřejmě poukazuje na jasný cíl – přesvědčit lidi k tomu, aby nehřešili, a tak se dostali do oblasti ráje, kde s nimi bude zacházeno jako s váženými. Naopak křesťanství vnímá prostor nebes z duchovní perspektivy – lidé zde žijí věčný život po boku Krista. Úkon ocitnutí se v nebi mají křesťané také ve svých rukou – částečný klíč sice představuje křest, ale samotné činy během života jsou odkázány pouze na člověka. Rozchod v tomto aspektu představuje také okamžité ocitnutí v oblasti pro ctnostné duše – tento proces uznávají pouze muslimové a vztahují jej na šahídy, blázny, mladistvé či na jedince neobeznámené se zákony.

Oblast pekel je specifická negativním vzezřením u obou náboženství. Muslimské peklo se však ještě dělí do několika oblastí, které jsou určeny konkrétním jedincům.

Křesťanské peklo je pouze jedno, a to pro všechny. Důležitý rozchod v problematice pekel představuje samotná vize tohoto prostoru. Křesťanství jej vnímá spíše duchovním způsobem, což naopak islám neuznává – zastává pohled spíše materiální, a to zvláště z hlediska trestů. Výjimku však představuje církevní otec Augustinus Aurelius, který nastiňuje mučení duše i těla, což by tedy znamenalo částečnou shodu s islámem. Z praktického hlediska bylo také zjištěno, že se v pekle, a to jak u islámu, tak u křesťanství, nevyskytují čerti či ďáblové, což naopak částečně teoretické zdroje vyvracely. Je nutné podotknout, že křesťané s touto oblastí spojují také Ježíšův sestup do pekel, což muslimové neuznávají.

Klíčová událost, která představuje důležitý aspekt v obou náboženstvích, je den posledního soudu. Jak islám, tak křesťanství uznávají znamení, která ohlašují příchod dne zúčtování, a dokonce se v některých znameních shodují – příchod Antikrista, Krista či kmenů Gog a Magog. Nutno dodat, že islám tato znamení ještě dále dělí na velká a malá.

Značná shoda se týká zejména přímých ohlašovatelů – všichni troubí na žesťové nástroje, rozdíl tkví pouze v počtu troubících a ve druhu nástroje. V islámu troubí na pozoun – i když některé publikace uvádějí trubku, což je důkaz rozdílného překladu pramenů – anděl Isráfíl, a to dvakrát. V křesťanství je celkem sedm andělů trubačů, kteří troubí postupně. Zvláštnost představuje také délka trvání této události – islám ji vnímá v celkovém rozmezí padesáti tisíc let. Křesťanství však v rozmezí tisíce let, i když je mezi křesťany den zúčtování vykládán jako proces odehrávající se během jediného dne.

Je možné podotknout, že muslimský konec světa je složitějším procesem narozdíl od křesťanství – lidé musí projít těžkou zkouškou, při níž mají strach i samotní proroci. U křesťanů dojde pouze k poslednímu soudu, jehož soudcem bude sám Kristus, i když je místy v Bibli zmiňován Bůh, při kterém bude rozhodnuto o dalším životě duší. Jeden z důležitých rozdílů představuje také počet zmrtvýchvstání, přičemž islám uznává pouze jedno a křesťanství naopak dva takové akty.

Důležitý aspekt představuje též vize obnovy světa. Tuto představu zastává jen křesťanství, které zdůrazňuje, že po zániku celého světa nastane svět nový a s ním i nový Jeruzalém. Islám je v tomto ohledu spíše pesimistický. Zmiňuje, že dojde ke zničení islámu jakožto náboženství, a to tím, že bude zničen jeden z pěti pilířů islámu – pouť do Mekky.

Jak se ukázalo, problematika smrti je v obou náboženstvích velmi důležitou a rozpracovanou otázkou – oba póly nabízejí jasný pohled na tento úkon. Výraznou shodu

v celém hledisku zkoumání představovala zejména jistá odlišnost pramenů, které se tvrzeními do jisté míry rozcházely, a také rozdílnost teoretických zdrojů od praktického neboli žitého aspektu náboženství. Nutno zmínit, že důležitou roli v obou náboženstvích mají také pohřební rituály, které dodávají fenoménu smrti ještě větší ráz. Problematiku pohřebních rituálů však, bohužel z hlediska rozsahu bakalářské práce, nebylo možné zařadit, byť by osvětlila mnoho dalších odlišností či shod týkajících se islámu a křesťanství.

Do dnešní doby není možné oblast posmrtného života do hloubky probádat, jelikož to není v lidských silách. Z tohoto důvodu přicházejí různorodé koncepce, které smrt jakožto fenomén osvětlují, a tím dávají člověku alespoň částečnou víru a vizi.

6 Seznam použité literatury a pramenů

- AFSARUDDIN, Asma. Death, Resurrection, and Human Destiny in the Islamic Tradition. In: WILLIAMS, Rowan. *Death, Resurrection, and Human Destiny: Christian and Muslim Perspectives*. Washington, DC: Georgetown University Press, 2014, s. 43-60. ISBN 978-1-62616-055-2.
- AURELIUS, Augustinus. *O boží obci (II) knih XXII*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1284-3.
- Bible svatá aneb Všecka svatá písmena Starého i Nového zákona: podle posledního vydání kralického z roku 1613*. Brno: nakladatelství Levné knihy, a. s., 2010. ISBN 978-80-7309-138-5.
- BUBIK, Rudolf. *Slavná budoucnost Božího lidu*. Albrechtice: Křesťanský život, 2009. ISBN 978-80-7112-135-0.
- DUS, Jan Amos a POKORNÝ, Petr. *Neznámá evangelia: Novozákonní apokryfy I*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-839-8.
- FILLIU, Jean-Pierre. *Apokalypsa v islámu*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2011. ISBN 978-80-7207-811-0.
- GOPAL, Jaya. *Islám: Historicko-kritická studie*. Praha: Naše vojsko, 2017. ISBN 978-80-206-1653-1.
- Korán*. Brno: Československý spisovatel, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-7459-080-1.
- MALECKÁ, Jana. *Narození, svatba a pohřeb v sunnitském islámu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7212-1.
- MA‘SUMIÁNOVÁ, Farnáz. *Život po smrti v učení světových náboženství*. Praha: JOTA, 1995. ISBN 80-85617-83-8.
- MUHAIMIN, A. G. *The Islamic Traditions of Cirebon: Ibadat and Adat Among Javanese Muslims*. ANU Press, 2006. ISBN 978-1-920942-31-1.
- OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-404-3.
- PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Slovník Judaismus, Křesťanství, Islám*. Praha: Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0440-6.
- PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-365-6.
- RAITZINGER, Josef. *Eschatologie - smrt a věčný život*. Brno: Barrister & Principal, 1996. ISBN 80-85947-19-6.

RAITZINGER, Josef. *Úvod do křesťanství*. Brno: Nakladatelství PETROV, 1991. ISBN 80-85247-13-5.

Rozhovor s Josefem Čermákem, děkanem římskokatolické církve. Kadaň 16. 11. 2018.

Rozhovor s Václavem Černým, muslimským šajchem. Praha 27. 11. 2018.

SCOTT, Mark S. T. *Pathways in Theodicy: An Introduction to the Problem of Evil*. Minneapolis: Augsburg Fortress, Publishers, 2015. ISBN 978-1-4514-6980-6.

SEYMOUR, Charles. Hell, Justice, and Freedom. In: *International Journal for Philosophy of Religion*. April 1998, 43 (2), s. 69-86. ISSN 00207047.

TURNEROVÁ, Alice K. *Historie pekla*. Brno: JOTA, 1995. ISBN 80-85617-61-7.

7 Resume

The bachelor thesis *The Phenomenon of death in Islam and Christianity* deals with the phenomenon of death from the religious point of view. This thesis aims to introduce the phenomenon of death, in terms of differences and similarities, in both Islam and Christianity. At first, an individual eschatology, which is an essential part of every man's life, will be demonstrated. More specifically, an irreversible process of dying and events in which a man's soul is about to enter during the afterlife. This thesis also contains a description of hell and paradise or heaven, whereas particular places where a humans' soul could possibly be located. Another significant part of this thesis forms an introduction to so-called signs which precedes the very Doomsday. In addition, a collective eschatology, where an apocalyptic vision, known as well as the Doomsday will be explained. In the final chapter, the key event of resurrection will also be introduced. The main goal of this thesis is to compare similarities and differences regarding the events taking place right after the demission of a man, including the hell and the paradise, or the apocalyptic notions from several religious learnings' perspectives.

The author of this bachelor theses built her research mostly on the arguments based on the sacramental books and writings, as well as the practical resources since she was given the opportunity to speak with insightful individuals.